

**KLIMAATBELEID EN CO₂-REG REGELGEVING IN BELGIË EN VLAANDEREN :
STATUS QUESTIONIS ANNO 2003**

Peter Van Humbeek

Annemie Bollen

Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen

I.	INLEIDING	3
II.	OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE REGELGEVING EN BELEIDSDOCUMENTEN	4
A.	Internationaal niveau	4
B.	Europees niveau	6
C.	Belgisch niveau	7
D.	Vlaams niveau	8
III.	CO₂/REG REGELGEVING ENERGIEGEBRUIK INDUSTRIE	10
E.	Algemeen	10
F.	Benchmarkingconvenant energie-efficiëntie in de industrie	10
G.	Auditconvenant	12
H.	Energieverplichtingen in VLAREM	12
I.	Europese emissiehandel	12
J.	Flexibiliteitsmechanismen Kyoto-Protocol	13
K.	Verhoogde investeringsaftrek energiebesparende investeringen	14
L.	Steun voor onderzoek en ontwikkeling	14
M.	Ecologiesteun	15
N.	Steun voor rationeel energieverbruik en demonstratieprojecten	15
O.	Adviespremie	16
IV.	CO₂/REG REGELGEVING ENERGIEVOORZIENING	17
P.	Algemeen	17
Q.	Openbare dienstverplichtingen	17
R.	Groenestroomcertificaten	18
S.	WKK-certificaten	19
T.	Stimulering zonnepanelen	19
U.	promotie- en informatieactiviteiten	20
V.	Tarifiering elektriciteit uit wind- en waterkrachtenergie	20
V.	CO₂/REG REGELGEVING ENERGIEGEBRUIK GEBOUWEN	21
W.	Algemeen	21
X.	Isolatiereglementering woongebouwen	21
Y.	Energieprestatie regelgeving	21
Z.	Samenwerkingsovereenkomst Vlaams Gewest - gemeenten en provincies	22
AA.	Belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven in een woning	23
VI.	CO₂/REG REGELGEVING ENERGIEGEBRUIK TOESTELLEN EN ROLLEND MATERIEEL	25
BB.	Algemeen	25
CC.	Etikettering energieverbruik huishoudapparaten	25
DD.	Energienormen koelkasten e.a	26
EE.	Consumenteninformatie brandstofverbruik en CO ₂ -uitstoot personenauto's	26
FF.	Belastingsvermindering energiezuinige wagens	26
VII.	OVERIGE CO₂/REG REGELGEVING (GENERIEKE INSTRUMENTEN)	28
GG.	CO ₂ /REG-subsidieprogramma	28
HH.	Energie-CO ₂ heffing	29
VIII.	BESLUIT	31
II.	Algemeen	31
JJ.	Voorspelbaarheid van het klimaatbeleid verhogen	31
KK.	Decretale regels voor het klimaatbeleidsplan opmaken	32
LL.	Meer aandacht voor kwaliteitszorg bij de uitbouw van het CO ₂ -energierecht hebben	32
MM.	Een Vlaams kaderdecreet voor CO ₂ -energierecht voorbereiden	32
NN.	Integratie en codificatie van de uitvoeringsreglementering doorvoeren	33

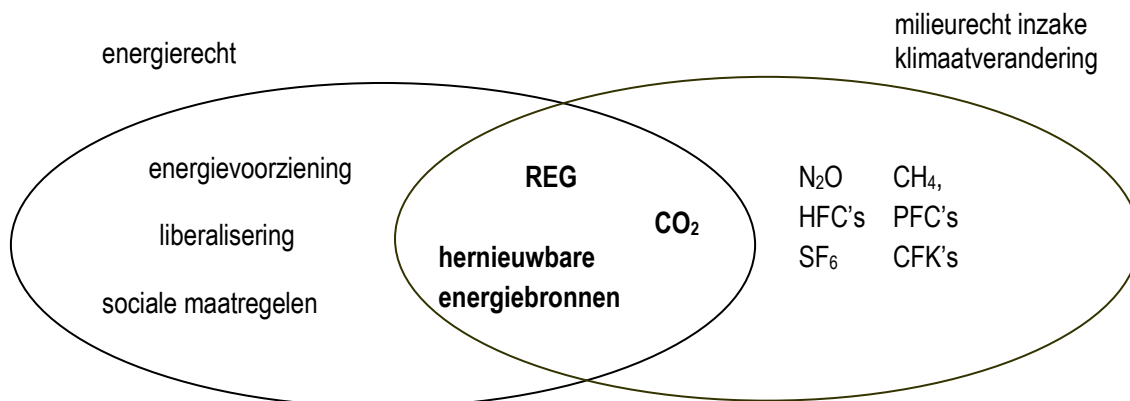
KLIMAATBELEID EN CO₂/REG REGELGEVING IN BELGIË EN VLAANDEREN : STATUS QUESTIONIS ANNO 2003

I. INLEIDING

Na de energiecrisis van 1973 en 1979 werden in de geïndustrialiseerde landen diverse programma's opgezet om een zuiniger energiegebruik te realiseren. Het energiebeleid en energierecht is echter lange tijd vrij beperkt geweest. Het had in hoofdzaak betrekking op bevoorradingszekerheid, energieprijzen en sociale maatregelen. Hierin is recent verandering gekomen. Door de liberalisering van de energiemarkten in uitvoering van Europese Richtlijnen enerzijds¹ en de toenemende bewustwording van de klimaatproblematiek anderzijds², is vanaf eind jaren '90 van de vorige eeuw het energiebeleid en energierecht in een stroomversnelling gekomen. Er is op dit terrein dan ook op korte tijd zeer veel nieuwe regelgeving tot stand gekomen, en dit op verschillende niveaus (internationaal, Europees, Belgisch en Vlaams).

In deze bijdrage willen we een overzicht geven van het beleid en de regelgeving in de doorsnede van het energierecht en het milieurecht inzake klimaatverandering (zie Figuur 1). Echter, zelfs wanneer we ons beperken tot de regelgeving inzake rationeel energiegebruik (REG), hernieuwbare energiebronnen en CO₂, is het een onbegonnen zaak om hiervan op een paar bladzijden een volledige bespreking te geven, die recht doet aan alle details en nuances. De betrokken regelgeving is intussen immers zeer uitgebreid en complex geworden. We willen daarom veeleer een algemene beschrijving geven van het beleid en de belangrijkste regelgeving die van belang zijn voor Vlaamse bedrijven en gezinnen. Een uitputtend overzicht en bespreking van het klimaatbeleid en het klimaatrecht is terug te vinden in Bollen en Van Humbeeck (2002)³. Voor meer gedetailleerde informatie verwijzen naar de betrokken wetteksten en beleidsdocumenten zelf.

Figuur 1: Klimaatbeleid en CO₂/REG regelgeving

De structuur van deze bijdrage is als volgt. Hierna starten we met een inleidend overzicht van de belangrijkste regelgeving en beleidsdocumenten op de vier meest relevante beleidsniveaus: internationaal, Europees, Belgisch en Vlaams. Daarna bespreken we meer in detail, per doelgroep van het beleid, de inhoud van de belangrijkste bestaande en geplande regelgeving, relevant voor Vlaamse bedrijven en gezinnen.

¹ Richtlijn 96/92/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 december 1996 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit (PB L 027 30.01.1997); Richtlijn 98/30/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 juni 1998 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas (PB L 204 21.07.1998).

² Energiegebruik is immers nauw verbonden met de verbranding van fossiele brandstoffen, hetgeen de belangrijkste bron is van emissies van koolstofdioxide (CO₂), het voornaamste broeikasgas.

³ Bollen, Anemie en Peter Van Humbeeck. Klimaatverandering en klimaatbeleid: een leidraad. Gent, Academia Press, 2002. www.academiapress.be

II. OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE REGELGEVING EN BELEIDSDOCUMENTEN

A. Internationaal niveau

In 1992 werd in Rio De Janeiro het *klimaatverdrag* gesloten (Tabel 1). Daarin beloofden de industrielanden hun CO₂-emissies tegen 2000 terug te brengen tot op het niveau van 1990. Op de eerste bijeenkomst van de partijen van het klimaatverdrag in 1995, engageerden deze landen zich om verdere reducties van broeikasgasemissies te realiseren en bindende doelstellingen te aanvaarden. Na moeizame onderhandelingen sloten 84 landen in 1997 in Kyoto een protocol, als aanvulling op het klimaatverdrag (Tabel 2). Het Kyoto-protocol bepaalt voor 39 landen de reductie van broeikasgasemissies tussen 1990 en 2008-2012. Voor de landen van de EU gaat het om een emissiereductie van 8%. De EU-Lidstaten hebben deze verplichting nadien onderling verdeeld. België verbond zich tot een reductie van 7,5%. Ook de noodzakelijke verdere invulling van het Kyoto-protocol kwam moeizaam tot stand. De toekomst ervan werd zelfs twijfelachtig toen de Verenigde Staten bekendmaakten het niet te zullen ratificeren. Het protocol treedt immers pas in werking nadat minstens 55 landen, met een gezamenlijke CO₂-uitstoot van meer dan 55% van de 1990-emissies van de industrielanden, het protocol hebben bekrachtigd. Gezien het aandeel van de VS van 36%, was de steun van andere landen zoals Japan, Rusland, Canada en Australië noodzakelijk. Mits heel wat toegevingen aan deze landen, slaagde de EU erin met het Bonn-akkoord het protocol te redden.

Tabel 1: Het VN-klimaatverdrag (UNFCCC)

Doelstellingen	Beleid	Maatregelen	Differentiatie van verplichtingen
<p>* Algemeen: stabilisering van de concentraties van broeikasgassen in de atmosfeer, op een niveau waarop gevaarlijk antropogene verstoring van het klimaatstelsel wordt voorkomen</p> <p>* Geïndustrialiseerde landen: Stabilisering van de uitstoot van broeikasgassen in 2000 t.o.v. 1990</p>	<p>- Integratie van 'klimaat'-overwegingen in het sociaal-economische en milieubeleid;</p> <p>- Aanpak van oorzaken én gevolgen van klimaatwijziging;</p> <p>- Nationale maatregelen;</p> <p>- Internationale coördinatie van maatregelen;</p> <p>- Hulp aan ontwikkelingslanden;</p> <p>- Eerste aanzet tot flexibiliteitsmechanismen: 'Activities Implemented Jointly';</p> <p>- Meten en rapporteren</p>	<p>- Emissiebeperking: alle 'niet-Montreal'-broeikasgassen;</p> <p>- Koolstofputten: beheer, bescherming en uitbreiding van biomassa, wouden, oceanen en andere ecosystemen;</p> <p>- Aanpassingsmaatregelen: kustbeheer, waterbeheer, landbouw, herstelmaatregelen na droogtes, verwoestijning, overstromingen</p> <p>- Financiële steun voor ontwikkelingslanden;</p> <p>- Technologieoverdracht naar en capaciteitsopbouw voor ontwikkelingslanden;</p> <p>- Wetenschappelijk en technologisch onderzoek, observatiesystemen;</p> <p>- Onderwijs, vorming en sensibilisering</p>	<p>* alle landen: – nationale programma's – emissies rapporteren</p> <p>* alle industrielanden (zgn. Annex I) – maatregelen rapporteren</p> <p>* OESO-landen (zgn. Annex II) – Financiering ontwikkelingslanden – Technologieoverdracht en capaciteitsopbouw</p>

Bron: Bollen en Van Humbeek (2002), o.c.

Tabel 2: Het Protocol van Kyoto

Doelstellingen	Beleid	Instrumenten/maatregelen
<p>– Reductie van 6 gassen (CO₂, CH₄, N₂O, HFK's, PFK's, SF₆)</p> <p>– Gespreid over 5 jaar (2008-2012)</p> <p>– Totale doelstelling industrielanden: Reductie met 5% (t.o.v. 1990)</p> <p>– Individuele doelstellingen: Gedifferentieerd tussen - 8% en +10% (t.o.v. 1990)</p>	<p>1) Herhaling Verdragsverplichtingen: ondersteuning van OL, onderzoek, onderwijs en vorming, capaciteitsopbouw, bewustwording.</p> <p>2) Verdere detaillering van</p> <p>– Beleidsinstrumenten/doelsectoren (maar vrijblijvend)</p> <p>– Koolstofputten</p> <p>– Coördinatie van maatregelen (maar vrijblijvend)</p> <p>– Systeem van meten en rapporteren</p>	<p>* <i>Instrumenten/sectoren:</i></p> <p>– energie-efficiëntie, landbouw, onderzoek en ontwikkeling naar HEB en C-fixatie, eliminatie perverse subsidies, marktinstrumenten, transportsector, afvalbeheer, energieproductie en -distributie; – Internationale coördinatie enkel informatie-uitwisseling</p> <p>* <i>Koolstofputten:</i></p> <p>– Bebossing, ontbossing en herbebossing;</p> <p>– Bosbeheer;</p> <p>– Beheer van landbouwgronden;</p> <p>– Hervegetatie.</p> <p>* <i>Flexibiliteitsmechanismen:</i></p>

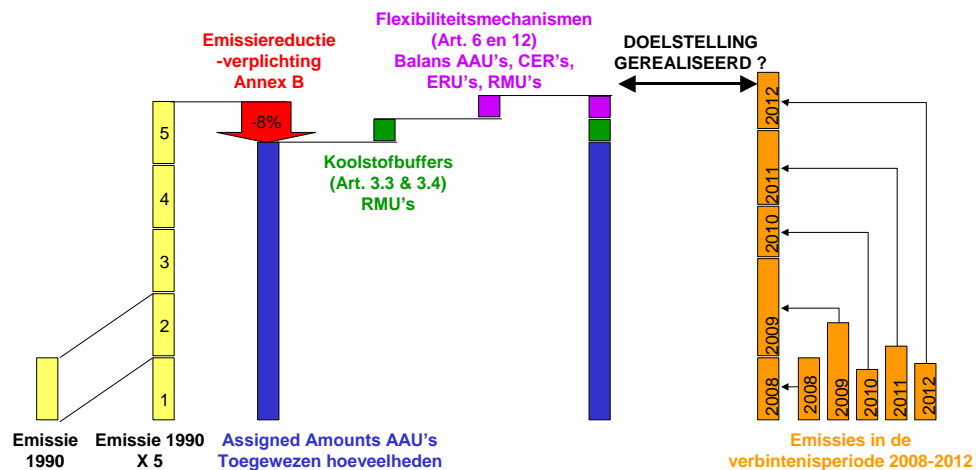
–“Aantoonbare vooruitgang” in 2005	3) Internationale Flexibiliteitsmechanismen 4) Nalevingsstelsel	– Joint Implementation (JI) – Clean Development Mechanism (CDM) – Emissiehandel * <i>Nalevingsmechanisme</i>
------------------------------------	--	---

Bron: Bollen en Van Humbeeck (2002), o.c.

Het Bonn-akkoord werd eind 2001 in Marrakesh concreet ingevuld. Het resultaat is een lang en complex document, de ‘Marrakesh-overeenkomst’, waarvan we kort de essentie uitleggen. Het Kyoto-protocol biedt landen de mogelijkheid om minder broeikasgassen te reduceren dan opgelegd, via zgn. flexibiliteitsmechanismen. Via handel in emissierechten of via financiering van projecten mogen landen emissiereducties kopen bij andere landen, die méér hebben gereduceerd dan opgelegd of die geen reductieverplichtingen hebben. Het protocol vereist wel dat het gebruik van flexibiliteitsmechanismen ‘supplementair’ is aan acties om de binnenlandse emissies te verminderen. Daarnaast kan in een aantal gevallen de hoeveelheid koolstof die door de natuur wordt opgenomen door bijvoorbeeld bossen (‘sinks’) ook meetellen voor de realisatie van de emissiebeperkingen. In Marrakesh heeft men dit concreter ingevuld. Men onderscheidt vier soorten emissiekredieten: voor projecten in landen zonder reductieverplichting (‘certified emission reduction’ - CER), voor projecten in landen mét emissiereducties (‘emission reduction unit’ -ERU), voor sinks (‘removal unit’ - RMU) en voor gebruik bij emissiehandel (‘assigned amount unit’ - AAU). We leggen dit uit aan de hand van Figuur 2. Elk land krijgt eerst een hoeveelheid emissiekredieten (AAU’s) toegewezen. Deze verkrijgt men door de uitstoot in het referentiejaar 1990 te vermenigvuldigen met vijf en daarna met de emissiereductieverplichting van deze contracterend land (bijv. –8% voor de EU). Om na te gaan of een contracterend land zijn reductieverplichtingen realiseerde, telt men vervolgens bij de toegewezen emissiehoeveelheden het aantal kredieten op dat het contracterend land mag voortbrengen uit sinkprojecten (RMU’s) en het saldo van de verkregen en verkochte kredieten afkomstig van het gebruik van flexibiliteitsmechanismen. In het voorbeeld van Figuur 2 heeft het betrokken land zijn toegewezen aantal emissiekredieten verhoogd met kredieten uit sinks en flexibiliteitsmechanismen, maar onvoldoende om zijn emissiereductiedoelstelling uit het Kyoto-protocol te realiseren in de verbintenisperiode 2008-2012. De som van de werkelijke emissies in de jaren 2008 tot 2012 is immers hoger dan het totaal aan emissiekredieten van het land. Volgens het Bonn-akkoord moeten landen die hun emissiedoelstellingen niet realiseren, hun tekort goedmaken met 130% en een actieplan voorleggen dat aantoont hoe deze reductie gerealiseerd zal worden. Bovendien zouden deze landen uitgesloten worden van de flexibiliteitsmechanismen. In Marrakesh werd op verzoek van Japan en Rusland de beslissing over het juridisch afdwingbare karakter van deze regeling echter uitgesteld. Het Kyoto-protocol treedt pas in werking nadat een voldoende aantal landen het protocol heeft bekrachtigd. Vandaag is dit nog niet het geval. Na het akkoord van Marrakesh beloofden verschillende het protocol in de loop van 2002 te zullen ratificeren. De VN-conferentie over duurzame ontwikkeling (Rio+10) in september 2002 in Johannesburg (Zuid-Afrika) werd als streefdatum gebruikt, maar niet gehaald. Vóór 2008 kan men enkel emissiekredieten ontvangen voor projecten in landen zonder reductieverplichting (CER’s). Vanaf 2008 worden ook de andere soorten emissiekredieten operationeel⁴.

⁴ Voor meer informatie verwijzen we naar Bollen en Van Humbeeck (2002), o.c. en naar <http://unfccc.int>.

Figuur 2 Schematische voorstelling totstandkoming van de toegewezen emissiekredieten (assigned amount) en de boekhouding emissiekredieten

Bron: Bollen en Van Humbeek (2002), o.c.

B. Europees niveau

De Europese Unie speelt op internationaal vlak een actieve rol, en voert sedert de tweede helft van de jaren '80 ook intern een klimaatbeleid. In 1992 werd voor de eerste maal een strategie voor de reductie van CO₂-emissies en voor de verbetering van de energie-efficiëntie uitgebracht. Hierin werd vooral van CO₂-energieheffingen veel verwacht maar daarover is binnen de EU nooit een consensus bereikt, vooral omdat werd gevreesd voor de concurrentiepositie van de Europese economie op de wereldmarkt. Op andere vlakken werden op Europees niveau wel concrete resultaten geboekt (diverse richtlijnen, subsidieprogramma's, convenanten, ... zie Tabel 3). Recente beleidsdocumenten bevestigen dat het klimaatbeleid voor de EU prioritair blijft. In de plannen is opnieuw veel aandacht voor economische instrumenten zoals een intern Europees emissiehandelssysteem voor bedrijven, een heffing op energieproducten en het geleidelijk afschaffen van ongewenste energiesubsidies. Deze voorstellen worden gecoördineerd en verder uitgewerkt in het kader van het Europees Programma inzake Klimaatverandering⁵.

Tabel 3: Doelstellingen, mijlpalen en voorbeelden van realisaties in het EU-klimaatbeleid

	Doelstellingen	Plannen en programma's (mijlpalen)	Gerealiseerde maatregelen en instrumenten (selectie)
1990	stabilisatie van CO ₂ -emissies 1990-2000 (Raad Milieu/Energie)1991 Lidstaten moeten doelstellingen formuleren (Raad Milieu/Energie)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Resolutie inzake het broeikaseffect (1989) ▪ Strategie CO₂-emissies en energie-efficiëntie (1992) ▪ Goedkeuring Klimaatverdrag (1994) ▪ Witboek energiebeleid (1995) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Richtlijn etikettering energieverbruik huishoudapparaten (1992) ▪ Aanpassing richtlijn brandstofverbruik motorvoertuigen (1993) ▪ Richtlijn energie-efficiëntie (1993) ▪ Richtlijn energienormen huishoudelijke apparaten (1996)
1996	CO ₂ in atmosfeer < 550 ppm T-stijging < 2°C (Raad Milieu)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Groenboek hernieuwbare energiebronnen (1996) ▪ Goedkeuring pre-Kyoto-doelstelling (1997) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Richtlijn eengemaakte elektriciteitsmarkt (1996) ▪ Kaderprogramma subsidies energiesector (1998)
1997	Protocol van Kyoto: reductie met 8%	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ondertekening Kyoto-Protocol (1997) ▪ Burden sharing agreement (1998) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Convenanten met automobielproducenten (1999-2000)
1998	Reductiedoelstelling herverdeeld over lidstaten (Raad Milieu)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Witboek en resolutie hernieuwbare energie (1997-1998) ▪ Groenboek emissiehandel (1998) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Richtlijn consumenteninformatie brandstofverbruik en CO₂-uitstoot personenauto's (1999)
2001	Post-Kyoto: jaarlijkse verdere daling met 1%/jaar, tot 2020 (Strategie DO)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Europees Programma Klimaatverandering ECCP (2000) ▪ Actieplan energie-efficiëntie (2000) ▪ Groenboek continue 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Greenlight-programma (2000) ▪ Richtlijn hernieuwbare energie (2001) ▪ Ontwerprichtlijn energieprestaties

⁵ Voor meer informatie verwijzen we naar Bollen en Van Humbeek (2002), o.c. en naar http://europa.eu.int/comm/environment/climat/home_en.htm en <http://europa.eu.int/comm/environment/climat/eccp.htm>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ energiebevoorrading (2000) ▪ 6^e milieu actieprogramma (2001) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gebouwen (2001) ▪ Ontwerprichtlijn energienormen huishoudapparaten (2001) ▪ Ontwerprichtlijn emissiehandel (2001)
--	--	---

Bron: Bollen en Van Humbeeck (2002), o.c., geactualiseerd.

C. Belgisch niveau

In België besliste de federale regering in 1991 om een nationaal klimaatbeleidsplan uit te werken. Dit nationaal programma ter vermindering van de CO₂-uitstoot werd in 1994 goedgekeurd. Van de uitvoering ervan is echter weinig in huis gekomen, vooral als gevolg van de fragmentatie van bevoegdheden tussen de federale en de gewestelijke overheid⁶ en binnen elke overheid tussen verschillende departementen (leefmilieu, energie, financiën, mobiliteit, wetenschapsbeleid, ...). Ook de geplande actualisering ervan in 1999 is niet gebeurd. Dit neemt niet weg dat ook in België concrete acties werden ondernomen, vooral in uitvoering van Europese richtlijnen (zie Tabel 4). De Belgische doelstelling om tegen 2000 de CO₂-uitstoot met 5% te verminderen ten opzichte van 1990 werd echter niet gehaald. De emissies stegen tussen 1990 en 2000, en verwacht werd dat ze bij ongewijzigd beleid verder toegenomen zullen zijn met 13% tussen 1990 en 2010. Daarom kondigde het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling tegen midden 2001 een nationaal klimaatplan aan. Hiervan werd eind 2000 een ontwerpversie voorgesteld, waarvan de finale versie op 6 maart 2002 door de Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu (ICL) werd goedgekeurd. Het plan is evenwel nog niet door de federale regering goedgekeurd⁷.

Het Nationaal Klimaatplan 2002-2012 bevat vier types van maatregelen om de vooropgestelde Kyoto-doelstellingen van -7,5% voor België te halen. Een eerste categorie zijn ondersteunende instrumenten ter bevordering van hernieuwbare energie en rationeel energiegebruik, met als belangrijkste de BTW-daling op energiezuinige producten en diensten, en de aanpassing van de verkeersheffing op voertuigen naargelang de CO₂-uitstoot. Een tweede groep instrumenten verhoogt de fiscale druk op energie-intensieve activiteiten en gaat gepaard met een evenredige verlaging van de lasten op arbeid. Deze instrumenten bevinden zich evenwel nog in een studiefase. Voor de beoogde energiebelasting moeten eerst nog de economische impact en sociale gevolgen in kaart worden gebracht. In derde orde wordt er een beroep gedaan op flexibiliteitsmechanismen (cf. A. supra), "met respect voor het complementariteitsprincipe". Ten vierde zal de federale overheid het afsluiten van convenanten door gewesten aanmoedigen waarbij industriële sectoren verbintenissen aangaan om reducties van broeikasgassen na te komen.

Met het oog op de aanvulling van het nationaal klimaatplan door de klimaatplannen van de gewesten, werd tevens beslist tot opmaak van een samenwerkingsakkoord tussen de federale en gewestelijke overheden⁸. Het omvat een reeks verbintenissen tussen de federale overheid en de gewesten over de opmaak en uitvoering van een Nationaal Klimaatplan, waaronder de jaarlijkse herziening ervan en het in werking stellen van de nodige instrumenten op het vlak van flexibiliteitsmechanismen. Het samenwerkingsakkoord voorziet tevens in de oprichting van een Nationale Klimaatcommissie, samengesteld uit vertegenwoordigers van de betrokken regeringen en ondersteund door een permanent secretariaat, belast met onder andere de interne coördinatie en

⁶ Deze fragmentatie van de bevoegdheden maakte de oprichting van coördinatie- en overlegmechanismen noodzakelijk om het beleid concreet te organiseren. Dit gebeurt in de Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu (ICL). In aanvulling op de reeds bestaande structuren is recent tevens een klimaatcommissie opgericht waarin naast de federale overheid alle gewesten en alle relevante beleidsdomeinen vertegenwoordigd zijn.

⁷ De eerste minister wil namelijk de resultaten van bijkomend onderzoek naar de inzet van niet-fiscale maatregelen afwachten.

⁸ Dit voornemen concretiseerde zich in het 'Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opstellen, het uitvoeren en het opvolgen van een Nationaal Klimaatplan, alsook het rapporteren, in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering en het Protocol van Kyoto'. Zie tevens het ontwerp van wet en het voorontwerp van decreet houdende goedkeuring van dit samenwerkingsakkoord.

evaluatie van het Nationaal Klimaatplan⁹. De goedkeuring ervan door de vier Parlementen (federaal en de drie gewesten) zou tegen april 2003 moeten rond zijn.

Tabel 4: Doelstellingen, mijlpalen en voorbeelden van realisaties in het Belgisch klimaatbeleid

Doelstellingen	Plannen en programma's (mijlpalen)	Gerealiseerde maatregelen en instrumenten (selectie)
<u>Nationaal</u>		
1991 Reductie CO ₂ -emissies met 5% 1990-2000	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Belgische CO₂-emissiereductiedoelstelling (1991) ▪ Ondertekening Klimaatverdrag (1993) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Subsidies rationeel energieverbruik (1983) ▪ Energienormen gebouwen, verwarming en warmwatervoorziening
1996 Reductie CO ₂ -emissies met 5% 1990-2000	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nationaal programma ter vermindering van de CO₂-uitstoot (1994) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderzoeksprogramma Global Change (1990)
Reductie CO ₂ -emissies met 10 tot 20% 1990-2010	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Goedkeuring Klimaatverdrag (1995) ▪ Ratificatie Klimaatverdrag (1996) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verhoogde investeringsaftrek energiebesparende investeringen
1997 Reductie CO ₂ , CH ₄ , en N ₂ O-emissies met 10 tot 20% 1990-2010	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ICL-emissiereductiedoelstelling (1996) ▪ Ondertekening Kyoto-Protocol (1998) ▪ Europese Burden Sharing Agreement (1998) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ KB Etikettering energieverbruik huishoudapparaten (1996) ▪ Onderzoeksprogramma Global Change en Duurzame Ontwikkeling (1996)
1998 Reductie met 7,5% (1990-2008/2012) CO ₂ , CH ₄ , N ₂ O, HFK's, PFK's & SF ₆	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Federaal Plan Duurzame ontwikkeling (2000) ▪ Ontwerp Nationaal klimaatplan (2000) ▪ Nationaal klimaatplan (2002) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ KB Energienormen koelkasten ed. (1998) ▪ Wet organisatie elektriciteitsmarkt (1999) en uitvoeringsbesluiten ▪ Tarifiering elektriciteit uit wind- en waterkrachtenergie ▪ LPG-premie (2001) ▪ KB Consumenteninformatie brandstofverbruik en CO₂-uitstoot personenauto's (2001) ▪ Ontwerp samenwerkingsakkoord nationaal klimaatplan (2002)
<u>Gewesten</u>		
2001 stabilisatie 6 gassen (1990-2005) Interne lastenverdeling 2008/2012: nog nader in te vullen		

Bron: Bollen en Van Humbeeck (2002), o.c., geactualiseerd.

D. Vlaams niveau

Het Vlaamse gewest stelde in 1994 een CO₂-REG beleidsplan op dat het gelijknamige nationaal programma uit 1994 verder uitwerkte voor de Vlaamse bevoegdheden. Het plan werd in 1996 en in 1999 opgevolgd door een geactualiseerd CO₂-REG beleidsplan. Hoewel sommige maatregelen werden uitgevoerd (zie Tabel 5), hebben deze plannen de vooropgestelde doelstellingen niet gerealiseerd. In plaats van de beoogde vermindering van de CO₂-uitstoot tegen 2000 met 5% ten opzichte van 1990, stegen deze emissies met 13% tussen 1990 en 2000 en werd verwacht dat ze bij ongewijzigd beleid verder zullen toenemen met 15% tussen 1990 en 2010. Een 'taskforce klimaatbeleid' werd belast met de opmaak van een Klimaatbeleidsplan Vlaanderen. Het ontwerpplan dat werd goedgekeurd door de Vlaamse regering op 28 juni 2002, gaat in afwachting van een verdere interne verdeling van de Belgische 7,5% reductiedoelstelling tussen de gewesten, uit van een tussentijdse doelstelling om de broeikasgasemissies tegen 2005 te stabiliseren op het niveau van 1990. Het sluit tevens aan bij eerdere beslissingen van de Vlaamse regering om rationeel energiegebruik (REG) te stimuleren en het aanbod duurzame energieproductie in de globale energievoorziening te verhogen. Het ontwerp Vlaams Klimaatplan telt in totaal 33 maatregelen en projecten die de uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen moeten doen dalen¹⁰, waaronder een energieprestatienorm voor gebouwen, convenanten met energie-intensieve industriële sectoren, financiële ondersteuning van REG-investeringen, sensibilisering van de verbruikers en een herziening van de taak van de energiedistributiebedrijven. De maatregelen en projecten die leiden tot direct meetbare emissiereducties, hebben een emissiereductiepotentieel in 2005 dat werd geraamd op 37% van de emissievermindering die nodig zou zijn om de stabilisatiedoelstelling tussen 1990 en 2005 te realiseren. Voor de rest wordt gerekend op de maatregelen die zich nog in studiefase bevinden, alsook op federale maatregelen (bv. fiscaliteit, productnormering en

⁹ Voor meer informatie verwijzen we naar Bollen en Van Humbeeck (2002), o.c. en naar <http://www.environment.fgov.be/Root/settakN.htm>, http://deleuze.fgov.be/site/nl/index_nl.html en http://mineco.fgov.be/energy/index_nl.html

¹⁰ Tot dusver bevat het ontwerp Vlaams klimaatbeleidsplan hoofdzakelijk maatregelen en projecten in de beleidsdomeinen milieu en energie. Andere beleidsdomeinen (gezien de omvang en evolutie van de emissies vooral mobiliteit) zijn eerder ondervertegenwoordigd.

energielabelling), Kyoto-flexibiliteitsmechanismen (emissiehandel, JI en CDM) en Europese beleidsmaatregelen (o.a. EU-emissiehandel). Ook het Vlaams klimaatplan zal ieder jaar geëvalueerd en waar nodig herzien worden¹¹.

Tabel 5: Doelstellingen, mijlpalen en voorbeelden van realisaties in het Vlaams klimaatbeleid

Doelstellingen	Plannen en programma's (mijlpalen)	Gerealiseerde maatregelen en instrumenten (selectie)
1991 Reductie CO ₂ -emissies met 5% 1990-2000	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vlaamse CO₂-emissiereductiedoelstelling (1991) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Isolatiereglementering woongebouwen (1991) ▪ Impulsprogramma Energietechnologie VLIET (1991)
1996 Reductie CO ₂ -emissies met 5% 1990-2000 Reductie CO ₂ -emissies met 10 tot 20% 1990-2010 Reductie CH ₄ -emissies met 10 tot 20% 1990-2002 Stabilisatie N ₂ O-emissies 1990-2002	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CO₂-REG beleidsplan (1994) ▪ Goedkeuring klimaatverdrag (1995) ▪ CO₂-REG beleidsplan (1996) ▪ Milieubeleidsplan (1996) ▪ CO₂/REG beleidsplan (1999) ▪ Standpunt uitvoering Kyoto-doelstellingen (2001) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verhoogde expansiesteun (ecologiecriterium) ▪ Subsidie demonstratieprojecten energietechnologieën ▪ Subsidie fotovoltaïsche panelen (1998) ▪ Versoepeling bouwvoorschriften zonnepanelen (1999) ▪ Elektriciteitsdecreet (2000) en uitvoeringsbesluiten
2001 stabilisatie 6 gassen CO ₂ , CH ₄ , N ₂ O, HFK's, PFK's & SF ₆ (1990-2005) Interne lastenverdeling 2008/2012: nog nader in te vullen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ratificatie Kyoto-Protocol (2001) ▪ Ontwerp Vlaams klimaatbeleidsplan (2002) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aardgasdecreet (2001) en uitvoeringsbesluiten ▪ Ontwerp Energieprestatieregelgeving EPR (2001) ▪ Benchmarkingconvenant (2001) ▪ Samenwerkingsovereenkomst met gemeenten en provincies (2001)

Bron: Bollen en Van Humbeek (2002), o.c., geactualiseerd.

Hierna gaan we, per doelgroep van het beleid, dieper in op de inhoud van de belangrijkste bestaande en geplande regelgeving die van toepassing is op of van belang is voor Vlaamse bedrijven en gezinnen.

¹¹ Voor meer informatie verwijzen we naar Bollen en Van Humbeek (2002), o.c. en naar http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/milieu/Ontwerp_Vlaams_Klimaatbeleidsplan.pdf en <http://www.milieuinfo.be>

III. CO₂/REG REGELGEVING ENERGIEGEBRUIK INDUSTRIE

E. Algemeen

In 1999 heeft de Vlaamse overheid gesteld aan de energie-intensieve bedrijven geen absoluut uitstootplafond te zullen opleggen, omdat dit de groeikansen van bedrijven zou belemmeren. Daarom werd voor de industrie een continue verbetering van de energie-efficiëntie als beleidsdoelstelling vooropgesteld, of m.a.w. een continue vermindering van hoeveelheid energie die nodig is om een bepaalde hoeveelheid product te maken (bv. GJ/ton product). Volgens de Vlaamse regering was het echter niet goed mogelijk om onmiddellijk een streefcijfer aan deze efficiëntieverbetering te verbinden. Evenmin wil men werken met gelijke procentuele verbeteringen per bedrijf, omdat de situatie per bedrijf sterk kan verschillen. Men wil dus geen lineaire maatregelen invoeren of doelstellingen opleggen die onrealistisch zijn. Tegelijk wil men echter de lat voldoende hoog leggen zodat het maximum haalbare resultaat wordt gerealiseerd op het vlak van de verbetering van de energie-efficiëntie in de industrie.

Daarom heeft de Vlaamse regering gekozen voor een methode die toelaat op een geobjectiveerde wijze en met respect voor de eigenheid van elk bedrijf energie-efficiëntienormen te kunnen opleggen aan de energie-intensieve industrie. De methode die werd gekozen voor de grote energie-intensieve bedrijven noemt men 'benchmarken'. Benchmarking is het onderling vergelijken van de prestaties van soortgelijke procesinstallaties. Het houdt in dat grote energieverbruikers hun eigen prestatie op het vlak van energie-efficiëntie periodiek laten toetsen aan die van vergelijkbare andere bedrijven. Zij dienen vervolgens zo snel mogelijk, en uiterlijk in 2012, blijvend tot de wereldtop in energie-efficiëntie te behoren. Voor bedrijven met een kleiner energiegebruik wordt de kostprijs voor het berekenen van een benchmark te hoog geacht, en wordt als methode een audit in het vooruitzicht gesteld. Dit houdt in dat deze bedrijven periodiek hun besparingspotentieel laten bepalen d.m.v. een audit. Zij dienen vervolgens alle maatregelen en investeringen uit te voeren die economisch rendabel zijn.

Omwille van de grote diversiteit binnen de industrie werd dus gekozen voor een andere methode om energie-efficiëntiedoelstellingen voor de industrie vast te leggen in vergelijking met het vastleggen van soortgelijke doelstellingen voor bijvoorbeeld gezinnen en de tertiaire sector (bv. energieprestatienormen voor gebouwen) en de transportsector (bv. energie-efficiëntienormen voor voertuigen), waar de 'processen' en 'installaties' homogener zijn. Niet alleen de methode verschilt, ook het instrument waarmee de doelstellingen worden opgelegd. In het geval van de industrie zal dit gebeuren via convenanten (benchmarkingconvenant of auditconvenant). In het geval van andere doelgroepen gebeurt dit via traditionele wettelijke instrumenten (wet of decreet en besluit van de Vlaamse of federale regering, milieuvergunning, ...). Met deze keuze sluit Vlaanderen aan bij het klimaatbeleid dat in vele andere landen wordt gevoerd t.a.v. de energie-intensieve industrie. O.a. in Nederland, Finland, Denemarken, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Australië, Canada en de Verenigde Staten hebben soortgelijke convenanten intussen vaste vorm aangenomen in het klimaatbeleid. De concrete regeling van het Vlaams benchmarkconvenant is vooral geïnspireerd op de Nederlandse ervaring.

Hierna bespreken we beide convenanten. Daarna gaan we in op de relatie met enkele andere instrumenten die betrekking hebben op het energiegebruik in de industrie.

F. Benchmarkingconvenant energie-efficiëntie in de industrie

Het benchmarkingconvenant werd door de Vlaamse regering definitief goedgekeurd op 29 november 2002 en loopt tot 2012¹². Het betreft een overeenkomst tussen het Vlaams Gewest en grote industriële energiegebruikers. Daaronder worden alle bedrijven (vestigingen) verstaan waarvan het jaarlijks energieverbruik minstens 0,5 Petajoule (PJ) bedraagt¹³. In deze categorie vallen in Vlaanderen momenteel 105 bedrijven die

¹² zie www.benchmarking.be

¹³ Omgerekend betekent dit een verbruik van ±15 miljoen m³ aardgas, afhankelijk van het soort aardgas, van 13,9 miljoen liter gasolie of van 55,5 miljoen kWh (teruggerekend naar primaire energie). Deze ondergrens van 0,5 PJ per vestiging wordt gehanteerd, omdat

samen ongeveer 74% van het industrieel energieverbruik vertegenwoordigen¹⁴. De Vlaamse overheid verwacht dat een groot aantal ondernemingen in de sectoren ijzer en staal, chemie en papier en karton het benchmarkingconvenant zal ondertekenen.

Bedrijven die het convenant ondertekenen, verbinden zich ertoe om ten laatste in 2012 tot de wereldtop te behoren inzake energie-efficiëntie, ermee rekening houdend dat het wereldtopniveau intussen ook zal verbeteren. Daartoe dienen deze bedrijven vooreerst hun eigen prestaties op het vlak van energie-efficiëntie te laten toetsen aan die van andere bedrijven (benchmarken). Deze toetsing gebeurt per vestiging¹⁵, door een benchmarkingconsultant. De wereldtop wordt niet gedefinieerd als de allerbeste van de wereld, maar naargelang de gehanteerde methode en beschikbare informatie ofwel als het beste deciel van alle vergelijkbare installaties ter wereld (de 10% beste bedrijven, zgn. decielmethode) of het gemiddelde van de beste regio ter wereld (regiomethode), ofwel als de energie-efficiëntie van het beste bedrijf ter wereld, verhoogd met 10% (best practice methode), ofwel, indien de vorige methoden niet uitvoerbaar zijn, als het energieverbruik na het nemen van alle volgens een doorlichting redabele energiebesparingsopties (IRR > 15%, zgn. doorlichting)¹⁶.

Als vervolgens uit het onderzoek blijkt dat een bedrijf nog een afstand tot de wereldtop heeft te overbruggen, is het bedrijf verplicht om maatregelen te nemen. Daarbij voorziet het convenant in verschillende fasen om deze wereldtop te halen. Tegen 2005 moeten de maatregelen met een terugverdientijd van maximaal 5 jaar gehaald worden en tegen 2008 de maatregelen met een terugverdientijd van 7,6 jaar¹⁷. Als met deze maatregelen de wereldtop in 2008 nog niet bereikt is, moeten ook niet rendabele maatregelen worden genomen, of moeten flexibiliteitsmechanismen worden ingezet, met name Joint Implementation (JI), Clean Development Mechanism (CDM) of emissiehandel¹⁸.

Als tegenprestatie voor de inspanningen van de bedrijven garandeert de Vlaamse overheid in het convenant dat zij geen bijkomende maatregelen aan de bedrijven zal opleggen op gebied van rationeel energiegebruik of broeikasgasemissies, en engageert zij zich om voor de betrokken bedrijven een vrijstelling van een eventuele energieheffing te verdedigen bij de bevoegde federale en Europese overheid.

De uitvoering van het convenant staat onder toezicht van een onafhankelijk bureau, het zgn. Verificatiebureau, dat zal worden gesitueerd bij VITO, en wordt gecoördineerd door de zgn. Commissie Benchmarking die samengesteld is uit vertegenwoordigers van de overheid en de deelnemende ondernemingen.

men ervan uitgaat dat daaronder de benchmarkstudie te duur zou worden. In specifieke gevallen kunnen bedrijven beneden 0,5 PJ echter toch toetreden tot het benchmarkconvenant.

¹⁴ Sectorfederaties kunnen eveneens toetreden, maar vervullen slechts een informerende en sensibiliserende rol. De toetreding van een sectorfederatie verbindt de federatie niet op het gebied van energie-efficiëntieresultaten van zijn leden, en verbindt evenmin de leden van de federatie.

¹⁵ Het opdelen van het bedrijf in procesinstallaties zal dikwijls nodig zijn om eenheden te verkrijgen die vergelijkbaar zijn met andere installaties in het buitenland. Het zal dus voorkomen dat een bedrijf meer dan één installatie laat benchmarken zodat de afstand tot de wereldtop per procesinstallatie verschillend is. Er is dan een optelling nodig van de processen, elk met zijn afstand en productievolume, om een totale afstand te bekomen van het bedrijf tegenover het hypothetische wereldtopbedrijf.

¹⁶ Het is niet de bedoeling dat hieruit willekeurig mag worden gekozen. Gestart moet worden met methode 1 (deciel- of regiomethode). Als blijkt dat dit (aantoonbaar) niet mogelijk is, kan worden overgegaan naar methode 2 (best practice). Als blijkt dat ook dit (aantoonbaar) niet mogelijk is, rest alleen methode 3 (doorlichting). Op de toegetreden ondernemingen rust een inspanningsverplichting om deze volgorde in acht te nemen en te onderbouwen waarom een methode niet gebruikt kan worden. Als methode 1 niet kan worden toegepast, heeft het bedrijf bovendien de verplichting om na te gaan of methode 1 in de toekomst wel kan worden toegepast, bijvoorbeeld bij een volgende ronde. Onderbouwing van de keuze is een belangrijke stap in het benchmarkproces en dient de goedkeuring te hebben van het Verificatiebureau.

De onderbouwing kan bestaan uit een opsomming van redenen, bijvoorbeeld omdat de installatie uniek is of de gegevens van andere bedrijven in de wereld niet beschikbaar zijn. Het hoeft dus niet zo te zijn dat eerst een methode uitputtend is geprobeerd en mislukt als vooraf beredeneerd kon worden dat deze methode niet bruikbaar zou zijn.

¹⁷ In het benchmarkingconvenant werd tevens de mogelijkheid voorzien om de kostprijs van de maatregelen die de bedrijven moeten nemen, te beperken tot een bovengrens. In de veronderstelling dat in een bedrijf alle overige maatregelen reeds uitgevoerd worden, kunnen de niet rendabele maatregelen die nodig zijn om de wereldtop te bereiken, worden afgetopt op een investeringslast van €50 per gigajoule per jaar energiebesparing (art. 6.6). Met een energieprijs van 5 €/GJ komt dit neer op een terugverdientijd van 10 jaar.

¹⁸ Zie I.I en I.J infra.

G. Auditconvenant

Om het energieverbruik te verminderen in andere bedrijven, worden auditconvenanten in het vooruitzicht gesteld. Zij zouden toepasselijk zijn voor bedrijven met een energieverbruik beneden 0,5 PJ per jaar. Men verwacht daarvoor dat het aantal geïnteresseerde bedrijven in Vlaanderen ongeveer 400 bedraagt, die samen 20% van het industrieel energieverbruik vertegenwoordigen. Ondernemingen die het auditconvenant ondertekenen, zouden er zich toe verbinden om een audit voor de bepaling van hun energiebesparingspotentieel te laten uitvoeren door een expert, en verplicht zijn om al de energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar en minder uit te voeren. Deze bedrijven zouden in ruil eveneens kunnen rekenen op een gehele of gedeeltelijke vrijstelling van de eventuele CO₂- of energietaksen, indien de wettelijke context dit toelaat.

H. Energieverplichtingen in VLAREM

Door de Europese IPPC-richtlijn¹⁹ zijn de Europese lidstaten verplicht om in de milieuvergunningen voorwaarden op te nemen over efficiënt energiegebruik. Daartoe is momenteel een besluit van de Vlaamse regering in opmaak, dat energie-efficiëntieverplichtingen voor bedrijven met een jaarlijks energieverbruik hoger dan 0,1 PJ in VLAREM zal invoegen. Dit zal gebeuren in uitvoering van het milieuvergunningsdecreet²⁰ en het toekomstige CO₂/REG-decreet²¹. Het voorontwerp CO₂/REG-decreet voorziet reeds dat de Vlaamse regering bepaalde verplichtingen inzake rationeel energiebeheer, energiebesparing, het gebruik van energiezuinige producten, technieken en systemen en energieopwekking met behulp van hernieuwbare energietechnologieën kan opleggen. Daarbij is het evenwel de bedoeling dat zowel voor nieuwe als voor bestaande installaties bedrijven die een energiebeleidsovereenkomst (benchmarkingconvenant of auditconvenant) met de Vlaamse overheid hebben afgesloten en deze naleven, worden vrijgesteld van deze verplichtingen of de facto aan de bepalingen voorzien in VLAREM zullen voldoen²². Concreet wordt voor inrichtingen met een jaarlijks energieverbruik groter dan 0,5PJ gedacht aan een verplichting tot voorlegging van een conform verklaarde energiestudie en energieplan, het nemen van rendabele energiebesparingsmaatregelen (IRR > 15%) en van minder rendabele maatregelen later, en het jaarlijks rapporteren van het energieverbruik en van de uitgevoerde maatregelen. Voor inrichtingen met een jaarlijks energieverbruik tussen 0,1 PJ en 0,5 PJ wordt gedacht aan een verplichting tot uitvoeren van een energiestudie, het nemen van rendabele energiebesparingsmaatregelen (IRR > 15%) en het jaarlijks rapporteren van het energieverbruik (cf. auditconvenant in G supra).

I. Europese emissiehandel

Op 23 oktober 2001 heeft de Europese Commissie een voorstel van richtlijn inzake emissiehandel in broeikasgassen gepubliceerd²³. Over een geamendeerde tekst werd op 9 december 2002 in de raad een akkoord bereikt tussen de lidstaten. Het Europese systeem van emissiehandel zou van kracht worden vanaf 2005 en betrekking hebben op emissies van CO₂ van industriële installaties in de energiesector (verbrandingsinstallaties met vermogen groter dan 20 MW, olieraffinaderijen, cokesovens, metaalsector, cementfabrieken, glassector, keramische sector en de papier en pulpsector²⁴). Vanaf 2008 kan het

¹⁹ Richtlijn 96/61/EG.

²⁰ Decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning.

²¹ Voorontwerp van decreet tot vermindering van de CO₂-uitstoot in het Vlaams Gewest door het bevorderen van het rationeel energiegebruik, het gebruik van hernieuwbare energiebronnen en de flexibiliteitsmechanismen uit het Protocol van Kyoto.

²² Ook in Europees verband lijkt dit de weg te zijn die zal worden gevolgd. Men is er in de BBT-studies (Best Beschikbare Technieken), samengevat in zgn. referentiedocumenten (de BREF's) immers niet in geslaagd om bruikbare referenties op te nemen over efficiënt energiegebruik. Zij zullen door benchmarking/audits worden bepaald.

²³ Voorstel voor een richtlijn van het Europees parlement en de raad tot vaststelling van een regeling voor de handel in broeikasgasuitstootrechten binnen de Gemeenschap en tot wijziging van Richtlijn 96/61/EG van de Raad (COM(2001) 581 def). Zie tevens het gewijzigd voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een regeling voor de handel in broeikasgasuitstootrechten binnen de Gemeenschap en tot wijziging van Richtlijn 96/61/EG van de Raad (door de Commissie overeenkomstig artikel 250, lid 2 van het EG-verdrag ingediend). (COM/2002/0680 def).

²⁴ Het toepassingsgebied is gekoppeld aan bepaalde drempelwaarden voor de productie of productiecapaciteit. Het zou gaan om 4000 tot 5000 installaties, goed voor 46% van de verwachte Europese CO₂-emissies in 2010. De afvalverwerking en de chemische sector

toepassingsgebied naar andere activiteiten en de andere broeikasgassen (N₂O, CH₄, HFC's, PFC's en SF₆) uitgebreid worden.

Emissierechten worden uitgedrukt in tonnen CO₂-equivalenten en door de individuele Lidstaten toegekend aan de betrokken installaties, op basis van criteria opgesomd in de richtlijn. Elke Lidstaat dient de verdeling van emissierechten (totaal aantal, wijze waarop, sancties) voor een periode van 5 jaar²⁵ vast te leggen in een nationaal allocatieplan dat moet worden goedgekeurd door de Europese Commissie. Eerste nationale allocatieplan moet klaar zijn tegen 31 maart 2004. De eerste verdeling van emissierechten onder installaties ten laatste op 31 september 2004 zijn gebeurd.

De emissierechten kunnen vervolgens worden verhandeld. Aan deze emissiehandel kunnen naast de betrokken installaties ook andere partijen²⁶ deelnemen. Aan elke installatie wordt evenwel de verplichting opgelegd om jaarlijks tegen ten laatste eind april een voldoende aantal emissierechten voor te leggen, overeenkomstig de werkelijke emissies van het jaar voordien. Deze verplichting wordt samen met verplichtingen inzake monitoring en rapportering vastgelegd in een broeikasgasvergunning, waarover alle installaties die onder het toepassingsgebied van de richtlijn vallen moeten beschikken. Deze vergunning wordt uitgereikt door de Lidstaten.

Het emissiehandelsysteem zou in een eerste fase in werking treden van 2005 tot eind 2007. In deze fase gebeurt de verdeling van emissierechten gratis (vanaf 2008 dient minstens 90% van de rechten gratis te worden verdeeld) en zijn er verlaagde boetes voorexploitanten die onvoldoende emissierechten kunnen voorleggen²⁷. Lidstaten hebben de mogelijkheid om tot eind 2007 bepaalde installaties vrij te stellen van deelname aan het systeem van emissiehandel ('opting out'). Deze vrijstellingen zijn onderworpen aan de goedkeuring van de Europese Commissie, die erop zal toezien dat de betrokken installaties gelijkwaardige emissiereductie-inspanningen moeten leveren als onder emissiehandel. Voorts dienen de lidstaten een gelijkwaardige monitoring en rapportering van de uitstoot van broeikasgassen en equivalente sancties bij niet naleving te voorzien. Toevoeging van bijkomende activiteiten en broeikasgassen is mogelijk vanaf 2008 na goedkeuring door de Europese Commissie. Er zal op korte termijn ook worden bekeken onder welke voorwaarden de integratie van JI en CDM-projecten in het systeem van Europese emissiehandel kan gebeuren, en de koppeling met systemen van emissiehandel in andere landen buiten de EU kan worden gemaakt.

In Vlaanderen wordt voor de verdeling van emissierechten een koppeling met het benchmarkconvenant in het vooruitzicht gesteld²⁸. Verder zal, zoals voorzien in de ontwerp-richtlijn emissiehandel, de regeling van de broeikasgasvergunning worden gecoördineerd met de bestaande regels en procedures voortvloeiend uit de IPPC-richtlijn (i.c. VLAREM) of daarin worden geïntegreerd. Het voorontwerp CO₂/REG-decreet bevat daartoe de decretale basis.

J. Flexibiliteitsmechanismen Kyoto-Protocol

Het Kyoto-Protocol biedt de ondertekenende landen de mogelijkheid om meer broeikasgassen uit te stoten dan de hen toegewezen emissiequota, via de zogenaamde 'flexibiliteitsmechanismen'²⁹. Eén daarvan betreft handel in emissierechten *tussen landen* (internationale emissiehandel). Landen die minder emitteren dan hun nationale emissieplafonds, kunnen 'emissierechten' verkopen aan landen die hun nationale emissieplafonds overschreden.

werden uitgesloten omwille van resp. problemen om de koolstofinhoud van het afval dat wordt verwerkt te meten en het grote aantal chemische installaties in de EU (34000) waardoor het systeem administratief te complex zou worden.

²⁵ Met uitzondering van het eerste nationaal allocatieplan dat geldt tot eind 2007.

²⁶ Deze andere partijen dragen evenwel niet de verplichting om jaarlijks een aantal emissierechten corresponderend met hun uitstoot voor te leggen.

²⁷ 40€ per ton tekort aan emissierechten. Nadien stijgt de boete naar 100€ per ton.

²⁸ Terzake kan als voorbeeld worden verwezen naar een Nederlands voorstel om de emissierechten te verdelen aan de hand van de volgende formule: allocatie in 2005 = allocatiefraction X uitstoot in 2005, waarbij de allocatiefraction = referentie energieverbruik / gerealiseerd energieverbruik en waarbij referentie energieverbruik = de energie-efficiëntiedoelstelling vastgelegd in het energieplan in het kader van het benchmarkingconvenant, en gerealiseerd energieverbruik = de werkelijke energie-efficiëntie die werd bereikt.

²⁹ Cf. I.A supra.

Een andere mogelijkheid bestaat erin om te investeren in concrete projecten in andere landen, waarbij de resulterende uitstootvermindering op eigen rekening mag worden geschreven. De mechanismen die dit mogelijk maken zijn de 'gezamenlijke uitvoering' (Joint Implementation) en het 'mechanisme voor schone ontwikkeling' (Clean Development Mechanism), naargelang het gaat om investeringen in geïndustrialiseerde landen of in ontwikkelingslanden. Het systeem voor CDM-projecten is reeds van start gegaan. JI-projecten die nu al van start gaan, zullen tot kredieten leiden vanaf 2008. Een internationaal emissiehandelsstelsel tussen landen start normaliter vanaf 2008. De Vlaamse overheid werkt momenteel aan een beleidskader dat de voorwaarden vastlegt waaronder deze flexibiliteitsmechanismen kunnen worden ingezet. Zij zullen betrekking hebben op enerzijds het maximum aandeel dat flexibiliteitsmechanismen mogen innemen in verhouding tot binnenlandse maatregelen, en anderzijds op de duurzaamheid en additionaliteit van de projecten op technologisch, ecologisch en economisch vlak. Daarnaast wordt een stimuleringsprogramma voorbereid, dat de deelname van Vlaamse bedrijven aan CDM- en JI-projecten moet vergemakkelijken en ondersteunen (logistiek, financieel, ...).

In het voorontwerp CO₂/REG-decreet is al een eerste decretale basis voorzien om gebruik te kunnen maken van de flexibiliteitsmechanismen van het Protocol van Kyoto. Later zal een ruimer, apart decreet worden opgesteld dat de betrokken bepalingen in het CO₂/REG-decreet decreet vervangt en ook de niet-CO₂-broeikasgassen omvat. Dit zal mee gebaseerd zijn op de verdere internationale ontwikkelingen inzake flexibiliteitsmechanismen en op de resultaten van het debat rond het Vlaamse beleidskader terzake.

K. Verhoogde investeringsaftrek energiebesparende investeringen

Volgens artikel 49 van het Wetboek der Inkomstenbelastingen (W.I.B.) kunnen bedrijven hun belastbare winst verminderen met een verhoogde investeringsaftrek, bovenop de normale investeringsaftrek, voor energiebesparende investeringen ten belope van 13,5% (voor het aanslag 2003). Belastingplichtigen die op de eerste dag van het belastbaar tijdperk waarin de vaste activa zijn aangeschaft, minder dan 20 werknemers tewerkstellen, kunnen voor energiebesparende investeringen ook opteren voor een meermalige aftrek van 10,5%. Deze meermalige aftrek wordt dan gespreid over de afschrijvingsperiode van de investering. Op deze manier tracht men het energetisch rendement van bestaande installaties te verbeteren en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen te bevorderen en te stimuleren. Om in aanmerking te komen moeten de investeringen kunnen worden gerangschikt onder één der categorieën van bijlage II bij het Koninklijk Besluit van 4 maart 1965. Voor de verhoogde investeringsaftrek moet van het Vlaamse Gewest een attest bekomen worden, dat ingevuld en samen met een investeringsoverzicht, bij de belastingaangifte moet worden gevoegd.

L. Steun voor onderzoek en ontwikkeling

Op basis van het decreet van 23 januari 1991 betreffende de oprichting van een Vlaams Instituut voor de bevordering van het wetenschappelijk-technologisch onderzoek in de industrie (IWT), kan bij het IWT financiële steun aangevraagd worden voor projecten van industrieel basisonderzoek, projecten voor onderzoek naar of de ontwikkeling van prototypes, projecten voor onderzoek naar of de ontwikkeling van nieuwe producten of productieprocessen en voorstudies van beperkte omvang die als doel hebben na te gaan of en op welke wijze een eventueel onderzoeks- of ontwikkelingsproject rond een technologische probleemstelling zinvol gedefinieerd en ontwikkeld kan worden. In het kader van deze algemene steunmaatregelen, kunnen ook projecten in verband met het onderzoek naar energiezuinige producten, technieken en systemen (en de prototypes hiervan) een beroep doen op deze steun. Bovendien is er met het decreet van 18 mei 1999 betreffende het voeren van een beleid ter aanmoediging van de technologische innovatie (het zgn. innovatiedecreet) een verdere basis gelegd waarop de Vlaamse regering zich kan baseren om financiële steun te verlenen aan projecten voor ontwikkeling van wetenschappelijk-technologische kennis. Ook hieronder kunnen projecten in verband met energiezuinige producten, technieken en systemen vallen. Inmiddels bestaat sinds juni 2002 binnen het IWT een specifieke steunmaatregel voor projecten gericht op een duurzame technologische ontwikkeling (DTO). DTO-projecten zijn

projecten die zich geheel of gedeeltelijk richten op milieuverbeteringen, energiebesparingen en de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen. Bovendien moet het ambitieniveau van de projecten voldoende hoog zijn³⁰. Dergelijke projecten kunnen zowel genieten van een DTO-subsidietoelag van 10% als van een voorkeursbehandeling t.a.v. het beschikbaar budget. Deze voordelen komen bovenop de overige hiervoor vermelde steunmaatregelen voor onderzoek en technologische innovatie beheerd door het IWT, waardoor in totaal tussen 35% en 75% subsidie op de projectkosten kan toegekend worden, al naargelang de aard van het onderzoek.

M. Ecologiesteun

Een bedrijf dat milieuvriendelijke of energiebesparende investeringen uitvoert kan hiervoor op de meerkosten, via de expansiewetgeving van het Vlaamse Gewest, financiële steun verkrijgen³¹. Deze steun wordt toegekend in de vorm van een kapitaalpremie of een rentetoelage. Investerings in grondstoffenbesparing, energiebesparing en vermindering van milieubelastende effecten ter aanpassing aan strengere Europese normen, om beter te presteren dan Europese normen of voor gevallen waar verplichte Europese normen ontbreken komen hiervoor in aanmerking. De steunpercentages op de ecologische meerkost bedragen voor investeringen in verband met energiebesparing en hernieuwbare energie 20% voor kleine ondernemingen en 10% voor middelgrote en grote ondernemingen.

N. Steun voor rationeel energieverbruik en demonstratieprojecten

Het Koninklijk Besluit van 10 februari 1983 houdende aanmoedigingsmaatregelen voor het rationeel energieverbruik³² kent, binnen de middelen die beschikbaar worden op de begroting, een tegemoetkoming toe die proportioneel is met de aanschaffings- of beleggingswaarde van de in nieuwe staat verkregen of in nieuwe staat tot stand gebrachte materiële vaste activa die tot een rationeler energieverbruik of de verbetering van de nijverheidsprocessen vanuit het energiegezichtspunt leiden en die door een onderneming bij de uitoefening van haar beroepsactiviteit in België worden aangewend. Zij wordt toegekend aan ondernemingen die niet van de investeringsaftrek kunnen genieten. Zij is gelijk aan 31% van het aftrekbaar investeringsdeel bepaald in artikel 42ter, § 2, 1e lid, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen en wordt onder de vorm van een terugbetaalbare, renteloze kapitaalpremie toegekend. Daarnaast wordt een toelage gelijk aan 50% van de studiekosten toegekend, als gevolg waarvan de hoger vermelde materiële vaste activa werden verkregen of tot stand gebracht. Verder kunnen innovatieve energiebesparende projecten in aanmerking komen voor financiële steun van de Vlaamse regering als energiedemonstratieproject, met als doelstelling de bevordering van het rationeel energiegebruik en de vermindering van de CO₂-emissies. Alle fysieke of rechtspersonen, ondernemingen en niet-commerciële instellingen, particulieren en intercommunales komen hiervoor in

³⁰ Met name kan een project gekwalificeerd worden als een project met bijdrage tot DTO wanneer de globale ecobalans bij valorisatie, in relatie met de genoemde innovatiedoelstellingen en ten opzichte van de te substitueren activiteiten en technologieën, een verbetering beoogt in een orde van grootte van 30 %, of indien een verbetering van de milieuperformantie van Best Beschikbare Technologie kan worden aangetoond. Bij twijfel hierover moet de bijdrage tot DTO nog verder geobjectiveerd worden d.m.v. een kwantitatieve onderbouwing van de vermeden milieuschade (uitgedrukt in monetaire termen op basis van de eco-indicatormethodiek) afgewogen t.o.v. de toegekende steun. Indien een ratio van minimum 4 kan aangetoond worden voor de verhouding vermeden milieukosten/steun, is dit voor het IWT voldoende zijn om specifieke stimulerende modaliteiten toe te kennen. Projecten die bij valorisatie (ernstige) potentiële problemen stellen t.o.v. de vigerende of toekomstige milieuwetgeving worden van alle innovatiesteun uitgesloten.

³¹ Voor kleine ondernemingen wordt de directe overheidssteun voor bedrijfsinvesteringen geregeld door de Expansiewet van 4 augustus 1978. Voor middelgrote en grote ondernemingen is het Expansiedecreet van 15 december 1993, of de Expansiewet van 30 december 1970 van toepassing. Het Expansiedecreet is van toepassing in heel het Vlaams Gewest, terwijl de Expansiewet van 1970 geldt voor investeringen die worden uitgevoerd in de ontwikkelingszones erkend door de EU op voorwaarde dat deze investeringen een toename van de tewerkstelling met zich meebrengen.

³² Koninklijk Besluit van 10 februari 1983 houdende aanmoedigingsmaatregelen voor het rationeel energiegebruik (B.S. 4 maart 1983), gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 16 december 1992.

aanmerking. Een project moet passen in de prioriteiten die jaarlijks worden vastgelegd³³. De subsidie bedraagt maximaal 50% van de kosten van het innoverende deel van de nieuwe technologie en is beperkt tot een bepaald plafond per project. Ook kan aan iedere vereniging die actief is op het terrein van het REG en/of aanwending van alternatieve energiebronnen een toelage van maximum 100.000 frank worden toegekend. Aan dit Koninklijk Besluit werd in 1998 tot slot door de Vlaamse regering een hoofdstuk toegevoegd over fotovoltaïsche energie (zie verder onder).

O. Adviespremie

Kleine ondernemingen die extern advies inwinnen met betrekking tot onder meer energiebeheer, kunnen een deel van de advieskosten terugbetaald krijgen. De adviseur moet erkend zijn door het VIZO. De premie bedraagt maximaal 50 % (75 % in het geval van starters) van de advieskosten met een maximum van €12.394,68 per bedrijfsadvies³⁴. Onder bedrijfsadviezen wordt verstaan: geschreven stukken die specifieke, waardevolle en toekomstgerichte raadgevingen en aanbevelingen inhouden en die bestaan uit een analyse van de probleemstelling, een eigenlijk advies en een implementatieluik.

³³ Prioriteiten gaan momenteel naar rationeel energiegebruik in de industrie en de tertiaire sector, met bijzondere aandacht voor procesgeïntegreerde, brongerichte technieken, naar hernieuwbare energiebronnen, warmte-krachtkoppeling.

³⁴ Er kunnen evenwel slechts 2 aanvragen per 5 jaar ingediend en gesubsidieerd worden. De overeenkomst moet beëindigd zijn binnen de termijn van 1 jaar vanaf de datum van ondertekening van de overeenkomst onderneming-adviseur. De kleine ondernemingen die beroep wensen te doen op de subsidiëring voor adviesverlening moeten zich engageren om de Europese 'de minimis-regel' van 6 maart 1996 na te leven en meer bepaald de voorwaarde dat alle directe steun die zij zullen verwerven niet hoger zal zijn dan 100.000 euro over een periode van 3 jaar ingaand vanaf de toekenning van de adviespremie.

IV. CO₂/REG REGELGEVING ENERGIEVOORZIENING

P. Algemeen

Het energiebeleid focust zich, wat het klimaatbeleid betreft, enerzijds op het rationeler omgaan met energie aan de vraagzijde van de energiemarkt en anderzijds op het bevorderen van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen (wind, water, biomassa, zon) en warmtekrachtkoppeling (WKK) aan de aanbodzijde. Op beide vlakken worden in Vlaanderen verplichtingen opgelegd aan de energiesector, d.w.z. aan distributienetbeheerders, energieleveranciers, energieproducenten (m.i.v. potentiële nieuwe producenten). Dit gebeurt in hoofdzaak via zgn. REG-openbare dienstverplichtingen en via een systeem van groenestroomcertificaten. Daarnaast worden verschillende andere initiatieven genomen om het aandeel stroom uit hernieuwbare energiebronnen te vergroten. We bespreken deze hierna³⁵.

Q. Openbare dienstverplichtingen

Het elektriciteitsdecreet³⁶, resp. het aardgasdecreet³⁷ en het reeds vermelde voorontwerp CO₂-REG-decreet geven de Vlaamse overheid de bevoegdheid om openbare dienstverplichtingen op te leggen aan netbeheerders en leveranciers van elektriciteit resp. leveranciers van aardgas en leveranciers van aardgas, stookolie, propaan, butaan en steenkool. Met deze openbare dienstverplichtingen wil de Vlaamse overheid vermijden dat de vrijmaking van de energiemarkten ten koste zou gaan van ecologische en sociale doelstellingen. Ecologische openbare dienstverplichtingen die de Vlaamse overheid aan netbeheerders en leveranciers kan opleggen kunnen betrekking hebben op rationeel energiegebruik, hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling³⁸.

Enkel de openbare dienstverplichtingen inzake REG voor elektriciteit werden intussen van kracht³⁹. Met name werd aan de netbeheerders de verplichting opgelegd om elk jaar een primaire energiebesparing van 0,01GWh (1%) per geleverde GWh te realiseren bij hun klanten⁴⁰. Het gaat hierbij zowel hoog- als laagspanningsklanten. De netbeheerder moet hiervoor acties opzetten, die worden opgenomen in een jaarlijks REG-actieplan⁴¹. Die

³⁵ Er wordt opgemerkt dat de Vlaamse overheid ook andere inspanningen doet om investeringen in hernieuwbare energiebronnen te stimuleren. Zo maakt zij momenteel een inventaris van aanmoedigingsmaatregelen, die ze via een aanpassing van of een inpassing in de overheidsbestekken voor gebouwen en openbare werken kan realiseren. Dit geldt overigens niet enkel voor de maatregelen inzake hernieuwbare energie maar voor alle mogelijke REG-maatregelen. Verder heeft de Vlaamse overheid een inventaris opgesteld van alle terreinen in haar beheer die geschikt zijn voor het plaatsen van installaties als windturbines, waterkrachtturbines en bio-installaties, en is zij bezig met een inventaris van alle Vlaamse overheidsgebouwen die geschikt zijn om zonneboilers en fotovoltaische zonnepanelen te installeren.

³⁶ Het decreet van 17 juli 2000 houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt (B.S. 22 september 2000), gewijzigd door Het decreet van 22 december 2000 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2001 (B.S. 30 december 2000), Het decreet van 6 juli 2001 houdende de organisatie van de gasmarkt (B.S. 3 oktober 2001), het decreet van 21 december 2001 houdende wijziging van het Elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000 wat betreft de medewerking van de gemeenten en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn aan de uitvoering van de openbare dienstverplichtingen van netbeheerders en houders van een leveringsvergunning (B.S. 30 januari 2002), Het decreet van 5 juli 2002 houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 2002 (B.S. 19 september 2002) en Het decreet van 20 december 2002 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2003 (B.S. 31 december 2002).

³⁷ Het decreet van 6 juli 2001 houdende de organisatie van de gasmarkt (B.S. 3 oktober 2001). Gewijzigd door Het decreet van 5 juli 2002 houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 2002 (B.S. 19 september 2002).

³⁸ Zie tevens het Gewijzigd voorstel voor een richtlijn van de Raad voor invoering van rationele planningstechnieken in de elektriciteits- en gasdistributiesector. COM/97/0069 def. en het geplande voorstel van de Europese Commissie voor een richtlijn betreffende het beheer van de vraag naar energie.

³⁹ besluit van de Vlaamse regering van 29 maart 2002 inzake de openbare dienstverplichtingen ter bevordering van het rationeel energiegebruik (B.S. 4 mei 2002).

⁴⁰ Ook vroeger werden diverse energiebesparende technieken in overleg met de Vlaamse overheid financieel gesteund door de intercommunales die, via een aanbeveling van het Controlecomité voor de Elektriciteit en het Gas, één centiem per verkochte kWh dienden te besteden aan REG-acties. Met ingang van 2003 viel dit zogenaamde REG-fonds weg door de vrijmaking van de energiemarkten.

⁴¹ In een resolutie van 20 maart 2002 betreffende het stimuleren van rationeel energiegebruik bij gezinnen, heeft het Vlaams Parlement gevraagd om er in het kader van de REGopenbare dienstverplichtingen voor te zorgen dat een programma wordt opgezet waarbij aan elke Vlaming een energiebon wordt gegeven ter waarde van 15 euro. De uitvoering van deze resolutie zal worden geïntegreerd in de REG-actieplannen. Het is daarbij de bedoeling dat de netbeheerder aan ieder gezinshoofd een energiebon zal moeten

plannen moeten voorgelegd worden aan de Vlaamse energie-administratie. Jaarlijks moeten de netbeheerder ook rapporteren over de bereikte resultaten. Ook moeten netbeheerders én leveranciers aan alle laagspanningsklanten REG-advies verstrekken en een REG-adviseur aanstellen. De factuur voor levering van elektriciteit dient het verbruik van de drie voorgaande jaren duidelijk weer te geven, alsmede de herkomst van de geleverde elektriciteit.

R. Groenestroomcertificaten

Een systeem van groenestroomcertificaten is voorzien in het elektriciteitsdecreet en werd meer gespecificeerd in een uitvoeringsbesluit van 28 september 2001⁴². Daarmee wil de Vlaamse overheid de opwekking van duurzame energie promoten, omdat dit bij dalende prijzen voor conventionele energie in een geliberaliseerde elektriciteitsmarkt relatief duur dreigt te worden⁴³. Het gaat hierbij zowel over elektriciteit gebaseerd op wind-, waterkracht- en zonne-energie, als om installaties die werken met biomassa, stortgas en biogas (uit GFT en slib). Concreet kent de Vlaamse reguleringsinstantie voor de elektriciteits- en gasmarkt (VREG) voor elke 1000 kWh die wordt opgewekt uit een hernieuwbare energiebron, een certificaat toe aan de producent⁴⁴. Tegelijkertijd worden de elektriciteitsleveranciers verplicht om elk jaar een voldoende aantal groenestroomcertificaten voor te leggen aan de VREG. Het aantal voor te leggen certificaten wordt uitgedrukt als een percentage van de geleverde elektriciteit. Dit percentage loopt geleidelijk op van 2% tegen 2004 tot 5% in 2010⁴⁵. Een leverancier kan aan deze verplichting voldoen door zelf groene stroom te produceren of door groenestroomcertificaten aan te kopen op de markt. Indien de elektriciteitsleveranciers onvoldoende certificaten voorleggen, wordt per groene kWh die zij te weinig leveren een boete aangerekend⁴⁶. In het aardgasdecreet is tevens de mogelijkheid opgenomen om het systeem van groenestroomcertificaten aan te vullen met een systeem van groenewarmtecertificaten⁴⁷. Op federaal niveau heeft het Koninklijk Besluit van 16 juli 2002⁴⁸ de procedure vastgelegd om groenestroomcertificaten toe te kennen en af te leveren voor elektriciteit uit water, stromen of winden geproduceerd door de houders van domeinconsessies bedoeld in art. 6 van de elektriciteitswet⁴⁹.

bezorgen die ingeruild kan worden voor een spaarlamp, een spaardouchekop of een energiemeter. Bij de inruiling moet afhankelijk van de keuze een kleine bijdrage (remgeld) worden betaald: voor een spaarlamp en een spaardouchekop bedraagt de bijdrage 1 euro en voor de energiemeter 10 euro. Ieder bijkomend gezinslid zou eveneens een energiebon krijgen. De gezinsledenbon kan, in tegenstelling tot de gezinshoofdenbon, enkel ingeruild worden voor een spaarlamp mits een bijdrage van 1 euro.

⁴² Het besluit van de Vlaamse regering van 28 september 2001 inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen (B.S.23 oktober 2001).

⁴³ Zie tevens Richtlijn 2001/77/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 september 2001 betreffende de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen op de interne elektriciteitsmarkt (PB L 283 27.10.2001 blz.33). De Europese Commissie werkt tevens aan een voorstel van Richtlijn ter bevordering van het gebruik van biobrandstoffen voor vervoersdoeleinden.

⁴⁴ De lijst van de producenten die reeds groenestroomcertificaten uitgereikt kregen¹⁶, is terug te vinden op www.vreg.be.

⁴⁵ In het elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000 was oorspronkelijk 3% als doelstelling voor 2004 ingeschreven. Met de wijziging van het elektriciteitsdecreet door het programmadecreet 2003 (Het decreet van 20 december 2002 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2003) werden de doelstellingspercentages in voor 2004 evenwel versoepeld naar 2% omdat de oorspronkelijke percentages niet haalbaar bleken. De noodzaak van deze tijdelijke versoepeling werd vooral gemotiveerd vanuit de tijdrovende consultatie- en onderzoeksprocedures die gepaard gaan met het zoeken naar vestigingsplaatsen voor productie-installaties voor hernieuwbare energiebronnen. De einddoelstelling van 5% in 2010 blijft behouden en werd zelfs uitgebreid. De 5%-regel in 2010 zal met name niet alleen gelden voor leveringen via het distributienet maar ook voor leveringen op het transmissienet.

⁴⁶ Deze boete stijgt de komende jaren gradueel en kan maximaal 125 euro per ontbrekend certificaat bedragen.

⁴⁷ In het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling wordt ook gedacht aan de introductie van een systeem van groenestroomcertificaten. Momenteel heeft de Federale regering een ontwerp van KB over groenestroomcertificaten klaar.

⁴⁸ Koninklijk besluit betreffende de instelling van mechanismen voor de bevordering van elektriciteit opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen (BS 23 augustus 2002).

⁴⁹ [Wet van 16 juli 2001](#) houdende wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen en van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 (BS 20 juli 2001). Bedoeld worden de zeegebieden waarin rechtsmacht kan uitoefenen overeenkomstig het internationaal zeerecht. Zie het Koninklijk besluit van 20 december 2000 betreffende de voorwaarden en de procedure voor de toekenning van domeinconsessies voor de bouw en de exploitatie van installaties voor de productie van elektriciteit uit water, stromen of winden, in de zeegebieden waarin België rechtsmacht kan uitoefenen overeenkomstig het internationaal zeerecht (BS 30 december 2000).

S. WKK-certificaten

Naast een groenestroomcertificatensysteem, wil de Vlaamse regering ook een systeem van warmtekrachtcertificaten invoeren. Dit systeem is nog niet van kracht⁵⁰. De voorgenomen regeling is opgenomen in een ontwerp uitvoeringsbesluit⁵¹. Warmtekrachtcertificaten zouden worden toegekend voor de primaire energiebesparing door de elektriciteitsproductie in een bepaalde WKK-installatie ten opzichte van de elektriciteitsproductie in een klassieke elektriciteitscentrale. Elektriciteitsleveranciers (netbeheerders en houders van leveringsvergunningen) zouden worden verplicht om elk jaar een bepaald aantal warmtekrachtcertificaten voor te leggen. Het totaal aantal warmtekrachtcertificaten dat elk jaar door alle leveranciers samen aan de VREG moet worden voorgelegd, werd zodanig berekend dat de doelstelling van de beleidsnota energie om in de periode 1995-2005 een bijkomend geïnstalleerd vermogen van 1200 MW aan warmtekrachtinstallaties te realiseren, zou worden bereikt. Na 2005 beoogt het ontwerpbesluit een verdere toename tot een bijkomend geïnstalleerd vermogen van 1500 MW WKK. Indien een leverancier onvoldoende warmtekrachtcertificaten kan voorleggen, moet deze een geldboete betalen per ontbrekend certificaat. De Vlaamse regering wilde deze regeling laten ingaan vanaf 1 januari 2003, maar het ontwerpbesluit stuitte op fundamentele bezwaren van de Raad van State⁵². Zij stelde in haar advies van 11 juli 2002 dat er momenteel geen rechtsgrond bestaat voor de invoering van een WKK-certificatensysteem. De invoering van een WKK-certificatensysteem blijft voor de Vlaamse regering evenwel een prioritair beleidspunt voor 2003⁵³.

T. Stimulering zonnepanelen

Op 14 april 2000 keurde de Vlaamse regering een versoepeling goed van de bouwvoorschriften voor het plaatsen van zonnepanelen⁵⁴. Met name is voor de plaatsing van fotovoltaïsche zonnepanelen en/of zonneboilers in het dakvlak, tot een maximum van 20% van de oppervlakte van het dakvlak en van fotovoltaïsche zonnepanelen en/of zonneboilers op een plat dak niet langer een bouwvergunning vereist⁵⁵, voor zover het gaat om vergunde gebouwen die niet in een ruimtelijk kwetsbaar gebied gelegen zijn.

Daarnaast is een beperkt marktstimuleringsprogramma voor fotovoltaïsche zonnepanelen in uitvoering sinds 1998⁵⁶. Aan zowel privé-personen als privaats- en publiekrechtelijke rechtspersonen wordt een tussenkomst van 50% voorzien op investeringen voor de aankoop en plaatsing van zonnepanelen voor de elektriciteitsproductie

⁵⁰ Wel heeft de Vlaamse regering in zijn besluit van 7 september 2001 tot bepaling van de voorwaarden waaraan een kwalitatieve warmtekrachtinstallatie moet voldoen (B.S. 12 december 2001) de voorwaarden vastgelegd waaraan een warmtekrachtinstallatie moet voldoen om als een kwalitatieve warmtekrachtinstallatie te worden beschouwd voor de toepassing van het elektriciteitsdecreet. De bepaling van deze voorwaarden is belangrijk omdat de producenten en consumenten van elektriciteit en warmte uit een kwalitatieve warmtekrachtinstallatie onmiddellijk vrije klanten worden. De verplichtingen waaraan kwalitatieve warmtekrachtinstallaties moeten voldoen worden in het besluit opgedeeld in drie categorieën. Een eerste verplichting heeft betrekking op een optimale warmtebenutting, een tweede op de primaire energiebesparing, een derde op de meetverplichtingen.

⁵¹ Beslissing van de Vlaamse regering van 19 april 2002 ter goedkeuring van een besluit ter bevordering van de elektriciteitsopwekking in kwalitatieve WKK's.

⁵² Zie terzake het negatieve advies van de SERV van 16 januari 2002.

⁵³ De reden is dat de onzekerheid over de prijzen van de inputbrandstoffen in een vrijgemaakte markt de planning van WKK op lange termijn fel bemoeilijkt. Anderzijds oefent de vrijmaking van de elektriciteitsmarkt een neerwaartse druk uit op de elektriciteitsprijzen, waardoor de inkomsten dalen. Daardoor zijn nieuwe WKK-projecten momenteel niet meer financieel haalbaar, worden geplande initiatieven in vraag gesteld en moeten ook bestaande installaties worden stilgelegd. Ook de Europese Commissie heeft de problemen ingezien en heeft recent een definitief voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad ingediend inzake de bevordering van warmtekrachtkoppeling (zie COM (2002) 415 def van 22 juli 2002).

⁵⁴ Besluit van de Vlaamse regering van 14 april 2000 tot bepaling van de vergunningsplichtige functiewijzigingen en van de werken, handelingen en wijzigingen waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning nodig is.

⁵⁵ voorzover ze niet strijdig zijn met de voorschriften van stedenbouwkundige verordeningen, bouwverordeningen, verkavelingsverordeningen, ruimtelijke uitvoeringsplannen, plannen van aanleg, verkavelingsvergunningen, bouwvergunningen of stedenbouwkundige vergunningen, onverminderd de bepalingen van andere van toepassing zijnde regelgeving. Daarbij weze opgemerkt dat het vergunningsplichtige karakter van het aanbrengen van zonnepanelen niet zonder meer vaststaand of onbetwistbaar was.

⁵⁶ Besluit van de Vlaamse Regering van 16 juni 1998 tot wijziging van het koninklijk besluit van 10 februari 1983 houdende aanmoedigingsmaatregelen voor het rationeel energieverbruik (BS 20/06/1998).

geplaatst door natuurlijke en rechtspersonen op gebouwen⁵⁷. De installatie moet minimaal 5 jaar gemonteerd blijven op een gebouw in Vlaanderen en er moet een bepaald minimum rendement kunnen worden aangetoond. Een uitbreiding van dit programma naar andere hernieuwbare energietechnologieën zoals warmtepompen en zonneboilers is in voorbereiding.

U. promotie- en informatieactiviteiten

Momenteel vervult de vzw ODE Vlaanderen met steun van de Vlaamse overheid de rol van centrale informatiezender voor de toepassing van duurzame energiebronnen. Voor de toepassing van kwalitatieve WKK gebeurt dit door de vzw Cogen Vlaanderen, eveneens met financiële ondersteuning door de Vlaamse overheid. In het kader van de reorganisatie van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap is de oprichting van een Vlaams Energieagentschap gepland, dat de uitvoerende activiteiten m.b.t. o.a. hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling van de huidige administratie en andere organisaties, waaronder ODE Vlaanderen en Cogen Vlaanderen, clusteren en intensifiëren.

V. Tarifiering elektriciteit uit wind- en waterkrachtenergie

Op dit moment worden aan elektriciteit opgewekt via hernieuwbare energiebronnen subsidies toegekend in de vorm van een gunstige tarifiering/prijszetting. Zo heeft het controlecomité ter promotie van warmtekrachtkoppeling de terugleveringstarieven voor de zelfopwekkers aangepast. Bovenop deze terugleververgoeding van elektriciteit aan het elektriciteitsnet wordt per kWh 1 BEF extra steun verleend voor elektriciteit geproduceerd op basis van hernieuwbare energie. Voor hydraulische of windenergie werd deze extra-tarifaire steun verhoogd tot 2 BEF/kWh. Deze extra-tarifaire hulp eindigt op 30 juni 2003. Momenteel geldt zij enkel nog voor de begunstigden van deze extra-tarifaire hulp, indien deze de aan hem toegekende groene stroomcertificaten, zonder kosten of toeslag, afstaat aan diegene die de extra-tarifaire steun uitkeert, of indien de begunstigde van de extra-tarifaire steun aantoont dat hij niet over groene stroomcertificaten beschikt⁵⁸.

⁵⁷ Scholen krijgen maximaal 20% steun, vermits zij reeds tot 80% gesteund worden door de elektriciteitsmaatschappijen voor de plaatsing van zonnepanelen.

⁵⁸ aanbeveling van 6 november 2002 van het CCEG betreffende het overgangsregime inzake hulp aan de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen.

V. CO₂/REG REGELGEVING ENERGIEGEBRUIK GEBOUWEN

W. Algemeen

Naast regelgeving van toepassing op de industrie en de energievoorziening, heeft een belangrijk deel van de CO₂/REG reglementering betrekking op het energiegebruik in gebouwen. Deze reglementering bestaat al geruime tijd, maar zal op korte termijn worden verruimd en verstrengd via de nieuwe energieprestatie regelgeving. Tegelijk worden financiële stimuli ingezet en zijn informatie- en sensibiliseringsacties gepland. Hierna bespreken we de belangrijkste bestaande en voorgenomen regelgeving. Voor de bespreking van de REG-openbaredienstverplichtingen, die eveneens voor een deel betrekking hebben op het energiegebruik in gebouwen, verwijzen we naar paragraaf Q supra.

X. Isolatiereglementering woongebouwen

Sinds 1 september 1992 is in het Vlaamse Gewest een isolatiereglementering voor woongebouwen van kracht⁵⁹. Nieuw op te richten woongebouwen dienen op dit ogenblik een peil van globale warmte-isolatie (K-waarde) te bezitten gelijk aan of beter dan K55. Er is ook een reeks eisen van kracht voor bestaande woningen die gerenoveerd worden en waarvoor een bouwvergunning moet worden aangevraagd. In dit geval betreft het enkel eisen (maximale k-waarden) die betrekking hebben op de bouwelementen die deel uitmaken van de gebouwschil en die grondig gerenoveerd of herbouwd worden⁶⁰. Het voldoen aan de door de reglementering opgelegde eisen is gekoppeld aan de voorwaarden tot het bekomen van een bouwvergunning. Dit betekent dat er wettelijk geen bouwtoelating mag gegeven worden voor woongebouwen die niet voldoende tegen warmteverlies zijn geïsoleerd. Het bewijs van conformiteit met de reglementering wordt aangetoond aan de hand van een door de architect en de bouwheer ondertekende verklaring die deel uitmaakt van het dossier van aanvraag om bouwvergunning⁶¹.

Y. Energieprestatie regelgeving

Op 24 oktober 2002 werd in het Vlaams Parlement een voorstel van energieprestatiedecreet ingediend⁶². Hiermee wordt beoogd een aantal tekortkomingen aan de geldende isolatiereglementering te verhelpen⁶³. De huidige isolatiereglementering is immers enkel van toepassing op woongebouwen. Het voorstel van decreet heeft betrekking op nieuwbouw en vernieuwbouw van woningen, kantoren, scholen e.a. De huidige isolatienorm houdt bovendien enkel rekening met geleidingsverliezen langs de gebouwschil, welke slechts één derde van het totale energieverbruik bepalen. In het voorstel van decreet en de bijhorende uitvoeringsbesluiten zullen eisen worden gesteld aan de isolatie van het gebouw, aan de ventilatie en aan het primair energieverbruik door de installaties voor verwarming, koeling, ventilatie en verlichting. Concreet zullen alle kantoren, scholen, woningen, ... waarvoor een aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning wordt ingediend, moeten voldoen aan een

⁵⁹ Besluit van de Vlaamse Executieve houdende het opleggen van minimum eisen inzake thermische isolatie van woongebouwen (BS 18.09.1991).

⁶⁰ De Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie van de Administratie Economie is bevoegd voor de controle op de naleving van de reglementering. Tot midden 1996 bleef de controle beperkt tot een louter administratief nazicht van de beide isolatieformulieren. Met het verschijnen van het ministerieel besluit van 3 mei 1996, tot aanwijzing van de bevoegde ambtenaren in uitvoering van het besluit van de Vlaamse regering van 18 september 1991 houdende het opleggen van minimum eisen inzake de thermische isolatie (BS 10 juli 1996), werd de bevoegdheid uitgebreid met controlemogelijkheden op de werf. Volgens artikel 2 van dit besluit hebben de bedoelde ambtenaren toegang tot de bouwplaats en de gebouwen en zijn zij bevoegd om overtredingen op te sporen en vast te stellen door middel van een proces-verbaal.

⁶¹ Deze verklaring gebeurt onder de vorm van de twee isolatieformulieren: formulier BNRE/ISO1 voor nieuwbouw en formulier BNRE/ISO2 voor vernieuwbouw.

⁶² Voorstel van decreet van de heren Robert Voorhamme, Jacques Laverge, Eloi Glorieux en Jos Bex houdende eisen en handhavingsmaatregelen op het vlak van de energieprestaties en het binnenklimaat voor gebouwen en tot invoering van een energieprestatiecertificaat. Stuk 1379 (2002-2003) - Nr.1.

⁶³ Zie tevens het Gewijzigd voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de energieprestaties van gebouwen (door de Commissie ingediend overeenkomstig artikel 250, lid 2, van het EG-Verdrag. COM/2002/0192 def.

minimumeis inzake energieprestaties, uitgedrukt als een maximaal primair energieverbruik per m² en per jaar. Er worden aparte normen vastgelegd per type gebouw. Hierbij onderscheidt men woningen, utiliteitsbouw (scholen en kantoorgebouwen) en andere verwarmde gebouwen. De bouwheer kan vrij bepalen met welk pakket maatregelen hij aan de energieprestatie-eis voor zijn woning wil voldoen. Bij de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning moet wel duidelijk gemaakt worden welk pakket hij voorziet om aan de eisen te voldoen⁶⁴. Wanneer het gebouw er staat, moet hij in een verslag aangeven welke maatregelen zijn uitgevoerd. Ten derde is de huidige isolatiereglementering, gezien het gebrek aan controle- en sanctioneringsmogelijkheden, nauwelijks afdwingbaar en wordt ze in de praktijk onvoldoende nageleefd. Het voorstel van decreet bevat daarom een meer uitgewerkte controleregeling. Met name moet, zodra een gebouw in gebruik wordt genomen, een verslaggever ten behoeve van de controlerende dienst een aangifte opmaken waarin de uitgevoerde maatregelen worden opgesomd. De verslaggever (ingenieur of architect) wordt verantwoordelijk voor een correcte rapportering. Overtredingen zullen met een administratieve geldboete worden bestraft. Tot slot is er de principal-agent problematiek. Verhuurders hebben momenteel weinig belang bij investeringen in energiezuinige toepassingen. Daarom wordt in het voorstel van decreet een wettelijke kader voorzien voor het invoeren van een energiecertificaat. Eigenaars die een bestaande woning of appartement willen verkopen of verhuren, zouden vanaf eind 2005 over een energiecertificaat moeten beschikken dat een inzicht geeft in de energieprestatie van de woning.

Z. Samenwerkingsovereenkomst Vlaams Gewest - gemeenten en provincies

De nieuwe samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaams Gewest en de gemeenten en provincies "Milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling"⁶⁵ bestaat uit een onderdeel "instrumentarium" en acht "clusters", waaronder een cluster "energie". Het instrumentarium en de verschillende clusters zijn elk opgebouwd uit 3 ambitieniveaus. Een gemeente die de overeenkomst ondertekent, is verplicht om tijdens de duur van de overeenkomst ten minste de bepalingen in niveau 1 van het instrumentarium en de clusters water en vaste stoffen uit te voeren. Daarnaast voert de gemeente ten minste de bepalingen van twee bijkomende clusters uit, vrij te kiezen uit de clusters hinder, natuurlijke entiteiten, mobiliteit, energie. In ruil voor het aangaan en realiseren van deze verplichtingen ontvangen de gemeenten een betoelaging van het Vlaamse gewest. Voor de provincies gelden gelijkaardige verplichtingen. Bovendien dienen zij de gemeenten te ondersteunen.

Een gemeente of provincie die kiest voor de cluster energie⁶⁶, verbindt zich ertoe om een duurzaam energiebeleid uit te bouwen. Tegelijkertijd onderneemt ze acties en maatregelen naar haar inwoners of naar groepen van inwoners toe om een gelijkaardig gedrag te stimuleren, o.a. via communicatie-acties. Hiertoe besteedt de gemeente/stad aandacht aan 1° duurzaam energiebeleid; 2° rationeel energiegebruik ter vermindering van CO₂-uitstoot; 3° hernieuwbare energiebronnen.

Verplichtingen van niveau 1 zijn opstelling en uitvoering van een beleidsplan 'duurzame energie' als onderdeel van het milieujaarprogramma/milieubeleidsplan; aanduiding van een energiecoördinator, die verantwoordelijk is voor de coördinatie van diverse projecten; opstart van een energieboekhouding voor stedelijke/gemeentelijke gebouwen, infrastructuur en domeinen met een jaarlijks elektriciteitsverbruik boven de 17.000 kWh of een jaarlijks warmteverbruik hoger dan 50.000 kWh, met een minimum van 1 gebouw per aangesneden schijf van

⁶⁴ Het is de architect die er voor zal moeten zorgen dat bij het bouwaanvraagdossier een berekening zit die aantoont dat een gebouw voldoet aan de energieprestatieregelgeving. Afhankelijk van de gekozen berekeningsmethode, worden er eisen gesteld inzake energie (E-peil), thermisch comfort (maximale U-waarden), isolatie gebouwschil (K-peil), beperkt condensatierisico (minimale T-waarde), ventilatie (NBN D50-001), installaties (minimale prestaties), zomercomfort (oververhittingscriterium). Voor woningen en kleine school- en kantoorgebouwen, kan evenwel een vereenvoudigde berekening volstaan.

⁶⁵ Zie www.samenwerkingsovereenkomst.be

⁶⁶ 170 gemeenten hebben intussen de cluster energie onderschreven. 133 gemeenten onderschreven niveau 1 en 57 gemeenten niveau 2. Geen enkele gemeente heeft de ambitie getoond om de geïntegreerde aanpak van niveau 3 na te streven. Met uitzondering van de provincie Antwerpen (niveau 1), hebben de provincies niveau 2 als ambitieniveau vooropgesteld.

8000 inwoners⁶⁷; en opstart van een energiezorgsysteem voor alle gebouwen waarin een energieboekhouding wordt gevoerd. Verplichtingen van niveau 2 zijn uitbreiding van het energieboekhoudingsysteem naar alle gebouwen, infrastructuren en domeinen met een jaarlijks elektriciteitsverbruik boven de 17.000 kWh of een jaarlijks warmteverbruik hoger dan 50.000 kWh, met een minimum van 1 gebouw per aangesneden schijf van 6000 inwoners⁶⁸, en van het energiezorgsysteem, met inbegrip van een screening en aanpassing van bestaande gemeentelijke/stedelijke lastenboeken met betrekking tot energie-efficiëntie voor renovatiewerken en bij nieuwbouw; en uitwerking en uitvoering van een beleidskader hernieuwbare energie (actieve en passieve zonne-energie, windkracht,...) op lokaal niveau. Verplichtingen van niveau 3 zijn opstellen van een geïntegreerd projectvoorstel waarbij de provincies of de gemeenten zich engageren om het energiegebruik (of de CO₂-emissies) met 1% per jaar te verminderen tijdens de looptijd van het convenant. Het voorstel steunt minstens op het voortzetten van de bepalingen uit niveau 1 en 2 en het uitwerken van een beleidskader zongericht en energiezuinig bouwen of wonen.

Naast gemeenten en provincies heeft ook de Vlaamse overheid zichzelf een voorbeeldrol toegekend met betrekking tot energiebesparing. Op 23 mei 2001 heeft het Vlaams Parlement daartoe een resolutie aangenomen.

AA. Belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven in een woning

Vanaf inkomstenjaar 2003, aanslagjaar 2004 is er een nieuwe belastingvermindering voor de uitgaven gedaan door de eigenaar van een woning die een of meer welomschreven energiebesparende werkzaamheden laat uitvoeren⁶⁹. De volgende investeringen komen in aanmerking: 1 vervanging van oude stookketels; 2 installatie van een zonneboiler; 3 installatie van fotovoltaïsche zonnepanelen; 4 plaatsing van hoogrendementsbeglazing; 5 plaatsing van dakisolatie; 6 plaatsing van thermostatische kranen op radiatoren of een kamerthermostaat met tijdsinschakeling; 7 uitvoering van een energie-audit in de woning. De belastingvermindering bedraagt 15% (maatregel 1 tot 3) of 40% (maatregel 4 tot 7) van het geïnvesteerde bedrag. Bij de belastingaangifte dienen het origineel of een eensluidend verklaarde fotokopie van de facturen (of ereloonnota's) van de werkzaamheden en de betalingsbewijzen ervan te worden gevoegd. Per aanslagjaar kunnen meerdere facturen worden ingediend voor investeringen in verschillende maatregelen, maar het bedrag dat per jaar per woning kan worden gerecupereerd voor alle maatregelen samen, is beperkt tot 500 euro (geïndexeerd⁷⁰). Om in aanmerking te komen voor het fiscale voordeel, moeten de werkzaamheden uitgevoerd en gefactureerd worden door een geregistreerde aannemer (maatregel 1 tot en met 6) respectievelijk een volgens de gewestelijke wetgeving erkende energie-auditor (maatregel 7). De nadere modaliteiten voor het verkrijgen van de belastingvermindering

⁶⁷ Gemeenten met minder dan 8000 inwoners boekhouden minstens 1 gebouw, infrastructuur of domein, vertrekkende van de meest energie-intensieve. Eén jaar na de ondertekening van het convenant moet het boekhoudingsysteem voor 50 % operationeel zijn (met een minimum van 1 entiteit = gebouw, infrastructuur of domein) en twee jaar na de ondertekening voor 100 % (met een minimum van 1 entiteit = gebouw, infrastructuur of domein).

⁶⁸ Gemeenten met minder dan 6000 inwoners boekhouden minstens 2 gebouwen, infrastructuren of domeinen, en vertrekkende van de meest energie-intensieve. Eén jaar na de ondertekening van het convenant moet het boekhoudingsysteem voor 50 % operationeel zijn (met een minimum van 1 entiteit = gebouw, infrastructuur of domein) en twee jaar na de ondertekening voor 100 % (met een minimum van 1 entiteit = gebouw, infrastructuur of domein).

⁶⁹ Artikel 33 van de wet van 10 augustus 2001, houdende de hervorming van de personenbelasting, dat een artikel 145-24 toevoegt aan het wetboek van de inkomstenbelasting 1992.

⁷⁰ Geïndexeerd bedraagt het plafond 590 euro voor aanslagjaar 2003 - inkomsten 2002. Indien het plafond in een bepaald jaar wordt overschreven, kan het restbedrag niet worden meegenomen naar een later jaar.

werden vastgelegd in een Koninklijk Besluit⁷¹. Voor de energie-audit is een aanvullende Vlaamse reglementering in voorbereiding⁷².

⁷¹ Koninklijk Besluit van 20 december 2002 tot wijziging van het KB/WIB 92 inzake de belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven (BS 28/12/2002).

⁷² Ontwerp van besluit van de Vlaamse regering van 13 december 2002 inzake de erkenning van energie-auditors voor woningen en houdende bepaling van de uitvoeringsvoorwaarden van de energie-audit. Zie tevens het advies van de SERV van 15 januari 2002 op www.serv.be.

VI. CO₂/REG REGELGEVING ENERGIEGEBRUIK TOESTELLEN EN ROLLEND MATERIEEL

BB. Algemeen

De hierna besproken regelgeving die te maken heeft met het energieverbruik van toestellen en rollend materieel is gezien de bevoegdheidsverdeling in België op het vlak van productnormering en fiscaliteit federaal. Niet zelden is deze Belgische wetgeving –vaak met vertraging– voortgekomen uit Europese Richtlijnen. De belangrijkste reglementering betreft de etikettering van het energieverbruik van huishoudapparaten, energienormen voor koelkasten e.a., consumenteninformatie over het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot van personenauto's, en de belastingsvermindering voor energiezuinige wagens.

Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat voor voertuigen een belangrijke hoeveelheid regelgeving bestaat op Europees niveau. Zo kunnen de vrijwillige overeenkomsten met de automobiellindustrie worden vermeld, waarin de industrie zich ertoe verbindt om de CO₂-emissies van nieuwe verkochte voertuigen te verlagen tot 140g CO₂ per km⁷³. Verder is er ook heel wat andere reglementering, die niet direct van toepassing is op CO₂-emissies van voertuigen maar op andere emissies zoals CO, VOS, NO_x en zwevende deeltjes⁷⁴. We behandelden deze hierna niet, hoewel ze indirect een impact zal hebben op de CO₂-emissies van voertuigen.

CC. Etikettering energieverbruik huishoudapparaten

Het Koninklijk Besluit van 10 november 1996 betreffende de vermelding van het energieverbruik en het verbruik van andere hulpbronnen op de etikettering en in de standaard-productinformatie van huishoudelijke apparaten regelt de omzetting van Richtlijn 92/75/EEG⁷⁵. Deze richtlijn heeft tot doel een Europees geharmoniseerd systeem voor energie-etikettering en de verstrekking van andere informatie over het energieverbruik voor huishoudelijke apparaten in te voeren, om de consument ertoe aan te zetten te kiezen voor apparaten die minder energie verbruiken, en fabrikanten ertoe worden gebracht maatregelen te nemen om het energieverbruik van de apparaten die zij vervaardigen te verminderen. Daartoe moet informatie over het energieverbruik worden aangebracht op een kaart en een etiket dat betrekking heeft op huishoudelijke apparaten die op de markt worden gebracht. De Richtlijn en het Koninklijk Besluit zijn van toepassing op 1° koelkasten, diepvriezers en combinaties daarvan; 2° wasmachines, droogtrommels en combinaties daarvan; 3° vaatwasmachines; 4° ovens; 5° warmwaterapparatuur en opslagapparaten; 6° verlichtingsbronnen; en 7° klimaatregelingsapparaten⁷⁶.

⁷³ Te halen tegen 2009 door JAMA (Japan Automobile Manufacturers' Association) en KAMA (Korean Automobile Manufacturers' Association) en tegen 2008 door ACEA (European Automobile Manufacturers' Association). Hierdoor zullen de nieuwe voertuigen die op de markt worden gebracht in 2008/2009 gemiddeld ongeveer 5,8 l benzine per 100 km gebruiken of 5,25 l diesel per 100 km. Het is vooral via deze vrijwillige overeenkomsten met de automobiellindustrie dat de Europese Commissie de doelstelling van de raad en het Europees Parlement om de CO₂-emissies van passagiersvoertuigen te verlagen tot 120 gram per kilometer tegen 2005 of ten laatste 2010, wil halen. Dit gaat verder dan de overeenkomsten met de automobiellindustrie, die een doelstelling van 140g CO₂ per km voorop stellen. Het verschil van 20g per km zal volgens de voorstellen van de Europese Commissie worden opgevuld door specifieke fiscale maatregelen.

⁷⁴ We verwijzen hier naar het Europese Auto-Oil programma de Richtlijnen 70/220/EEG, 88/77/EG, 98/69/EG, 98/70/EG, 99/96/EG, en 96/96/EG. Zie <http://europa.eu.int/comm/environment/autooil/index.htm>.

⁷⁵ Meer bepaald werd het besluit genomen in uitvoering van de wet van 14 juli 1991 op de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, en regelt het de omzetting in België van de Europese Richtlijn 92/75/EEG betreffende de vermelding van het energieverbruik en het verbruik van andere hulpbronnen op de etikettering en in de standaard- productinformatie van huishoudelijke apparaten.

⁷⁶ In uitvoering van de richtlijn werden dan ook concrete modaliteiten vastgelegd voor elektrische koelkasten, diepvriezers en combinaties daarvan (94/2/EG), wasmachines (95/12/EG), elektrische droogtrommels (95/13/EG), was-droogcombinaties (96/60/EG), afwasmachines (97/17/EG) en lampen (98/11/EG).

DD. Energienormen koelkasten e.a.

Het Koninklijk Besluit⁷⁷ betreffende normen voor de energie-efficiëntie van huishoudelijke elektrische koelkasten, diepvriezers en combinaties daarvan, regelt de omzetting van Richtlijn 96/57/EG⁷⁸. De richtlijn en het Koninklijk Besluit zijn van toepassing op nieuwe huishoudelijke koelkasten, bewaarruimten voor bevroren levensmiddelen, diepvriezers en combinaties daarvan, die op het elektrische net worden aangesloten. De belangrijkste bepaling betreft de maatregelen die ervoor moeten zorgen dat deze koelapparatuur slechts in de handel kan worden gebracht als het elektriciteitsverbruik van het apparaat in kwestie niet groter is dan het maximaal toegelaten elektriciteitsverbruik voor zijn categorie. In dezelfde zin kunnen ook het Koninklijk besluit van 18 maart 1997 betreffende de rendementseisen voor nieuwe olie- en gasgestookte centrale-verwarmingsketels en het Koninklijk besluit van 5 maart 2002 inzake de energierendementseisen voor voorschakelapparaten voor fluorescentielampen worden vermeld⁷⁹.

EE. Consumenteninformatie brandstofverbruik en CO₂-uitstoot personenauto's

Het Koninklijk Besluit betreffende de beschikbaarheid van consumenteninformatie over het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot bij de verkoop van nieuwe personenwagens⁸⁰, regelt de omzetting in België van de gelijknamige Europese richtlijn 1999/94/EG⁸¹. De richtlijn en het Koninklijk Besluit beogen de consumenten aan te zetten om na te denken over brandstofverbruik en CO₂-emissies wanneer zij een nieuwe auto kopen. Het Koninklijk Besluit bepaalt dat vanaf 12 januari 2002 elke nieuwe auto moet beschikken over een CO₂-etiket of energielabel. Het label bevat twee basisgegevens: het verbruik van de auto en de CO₂-uitstoot. Een kleurenband van donkergroen naar helrood geeft aan hoe milieuvriendelijk de wagen in kwestie is. Van diesel- en benzine wagens werd een gemiddeld verbruik berekend. Auto's die een verbruik hebben hoger dan het gemiddelde krijgen een rood label, andere een groen label. Meer algemeen bepaalt het Koninklijk Besluit dat de kandidaat-koper van een nieuwe personenwagen geïnformeerd wordt over het brandstofverbruik en over de CO₂-uitstoot van alle modellen van personenwagens. De verbruiker moet deze informatie kunnen vinden in een gids over het brandstofverbruik voor alle modellen van personenwagens die in België op de markt zijn⁸². Deze informatie moet bovendien worden verspreid voor alle tentoongestelde modellen van nieuwe wagens via een affiche of een verkoopstandaard in de verkooppunten. Bovendien moet op elke nieuwe wagen of in de buurt ervan een bord met specifieke informatie over het betrokken model worden aangebracht. Ook in het reclamemateriaal voor nieuwe wagens moet het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot worden vermeld.

FF. Belastingsvermindering energiezuinige wagens

Op 19 juli 2001 werd een belastingvermindering voor energiezuinige wagens goedgekeurd. Met name wordt de belasting op de inverkeerstelling (BIV) verlaagd bij de aankoop van een nieuwe auto die voldoet aan de Euro 4-

⁷⁷ Koninklijk Besluit van 27 november 1998 (BS 30 december 1998).

⁷⁸ Het betreft een uitvoeringsbesluit van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, dat de omzetting regelt van de Europese Richtlijn 96/57/EG van 3 september 1996 betreffende normen voor de energie-efficiëntie van huishoudelijke elektrische koelkasten, diepvriezers en combinaties daarvan, nadat de Europese Commissie op 24 juni 1998 een gemotiveerd advies had uitgebracht tegen het België en er mee dreigde de zaak aanhangig te maken bij het Europees Hof van Justitie.

⁷⁹ BS 20 juni 1997, resp. BS 13 maart 2002. Zie tevens Richtlijn 2000/55/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 september 2000 inzake de energierendementseisen voor voorschakelapparaten voor fluorescentielampen (PB L 279 01.11.2000 blz. 33). De Europese Commissie werd trouwens aan een voorstel voor een kaderrichtlijn betreffende minimumvereisten voor de efficiëntie van eindgebruiksapparatuur.

⁸⁰ Koninklijk besluit van 5 september 2001 betreffende de beschikbaarheid van consumenteninformatie over het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot bij het op de markt brengen van nieuwe personenauto's (BS 12 oktober 2001).

⁸¹ Richtlijn 1999/94/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 1999 betreffende de beschikbaarheid van consumenteninformatie over het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot bij de verbranding van nieuwe personenauto's (PB L 012 van 18/01/2000 blz. 0016 – 0023). Ook hier voldeed België niet tijdig aan de omzettingstermijn. Na een eerste aanmaning in april 2001, volgende in augustus 2001 een met redenen omkleed advies.

⁸² zie www.environment.fgov.be.

milieunorm⁸³ of een LPG-motor heeft. Het fiscaal gunstregime neemt af met de vervuilingsgraad van de uitlaatgassen. Voor benzinewagens van tien pk en minder wordt de belasting op in verkeerstelling (BIV) in 2002 verminderd met 325€ , in 2003 met 250€ en in 2004 met 125€. In 2005 is er geen aftrek meer, omdat alle wagens dan aan de Europese Euro 4-norm moeten voldoen. Voor dieselwagens ligt de grens op elf pk. De aftrek bedraagt 625€ frank in 2002, 500€ in 2003 en 250€ in 2004. Voor wagens op LPG is de vermindering met 300€ niet uitdovend⁸⁴.

⁸³ De euro4-norm voor voertuigen, van kracht vanaf 2005 in uitvoering van het Auto-Oil programma (cf. I.BB supra), vermindert de maximaal toegelaten uitstoot van 5 gram stikstofoxide tot 3,5 gram per km. In 2008 wordt de euro5-norm van kracht en bedraagt de maximumuitstoot nog 2 gram per kwh. Momenteel zijn er al meer dan 500 automodellen op de markt die voldoen aan de Euro 4-norm.

⁸⁴ Het KB van 14 februari 2001 voorzag tevens een subsidie van 508,18 € voor de eigenaars van voertuigen die de installatie van een LPG-voorziening kunnen aantonen. De installatie moest gebeuren tussen 1 januari 2001 en 31 december 2002 voor voertuigen die reeds in gebruik zijn. Er circuleerden ook voorstellen om kopers van nieuwe wagens uitgerust met een LPG-tank een premie toe te kennen. De voorgestelde premies schommelden tussen 20.500 BEF en 40.000 BEF. Voor kopers van een nieuwe wagen met een LPG-installaties, werd de premie echter niet ingevoerd. Verder werden er voorstellen geformuleerd voor het afschaffen of het verminderen van de jaarlijkse extra heffing op LPG-wagens, maar ook deze werden niet ingevoerd.

VII. OVERIGE CO₂/REG REGELGEVING (GENERIEKE INSTRUMENTEN)

GG. CO₂/REG-subsidieprogramma

Momenteel worden tal van Vlaamse subsidies verstrekt in toepassing van 'oude' federale regelgeving. Wanneer de Vlaamse regering initiatieven financieel wou ondersteunen die buiten deze regelgeving vielen, diende zij telkens, bij een gebrek aan een algemeen wettelijk kader, op ad hoc basis een initiatief op te starten. Om dit in de toekomst te vermijden, heeft de Vlaamse regering op 19 juli 2002 een voorontwerp CO₂/REG decreet goedgekeurd. Dit voorontwerp voorziet o.a. in een algemene decretale basis voor toekomstige subsidieprogramma's van de Vlaamse regering ter bevordering van het rationeel energiegebruik en de hernieuwbare energiebronnen (zie Tabel 6). In uitvoeringsbesluiten bij dit toekomstige decreet zullen de diverse subsidieprogramma's verder vorm krijgen. De hoogte van de tegemoetkomingen en de in aanmerking komende kosten zullen eveneens in uitvoeringsbesluiten worden vastgelegd. Wel is reeds voorzien dat tegemoetkomingen die in uitvoering van het decreet zullen worden toegekend aan natuurlijke personen, niet-commerciële instellingen en publiekrechtelijke rechtspersonen ten hoogste 100 % van de in aanmerking komende kosten kunnen bedragen. Voor kleine of middelgrote ondernemingen ligt het percentage op maximaal 50 % en voor grote ondernemingen op maximaal 40%⁸⁵. Beschermden personen⁸⁶ hebben recht op een tegemoetkoming die minstens 20% hoger is, met een maximum van 100% van de gemaakte kosten.

⁸⁵ De Vlaamse regering zal deze maximumpercentages evenwel aanpassen overeenkomstig de percentages opgenomen in de Europese kaderregeling inzake staatssteun ten behoeve van het milieu.

⁸⁶ Een beschermd persoon is volgens het voorontwerp van decreet een natuurlijke persoon die 1° ofwel van een verhoogde tussenkomst van het ziekenfonds geniet, zoals bepaald in het koninklijk besluit van 8 augustus 1997 ter bepaling van de inkomensvoorwaarden en de voorwaarden in verband met de ingang, het behoud en de intrekking van het recht op de verhoogde verzekeringstegemoetkoming, welke bedoeld zijn in artikel 37, §1, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, gewijzigd door het koninklijk besluit van 3 september 2000; 2° ofwel een minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling heeft bekomen in het kader van de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen goederen;

Tabel 6: Mogelijke toekomstige Vlaamse subsidieprogramma's ter bevordering van het rationeel energiegebruik en de hernieuwbare energiebronnen volgens het voorontwerp CO₂/REG-decreet

	Natuurlijke personen	Ondernemingen	niet-commerciële instellingen en publiekrechtelijke rechtspersonen
toepassing van energiezuinige producten, technieken en systemen	X ⁸⁷	X	X
rationeel energiebeheer ⁸⁸	X ⁸⁹	X ⁹⁰	X
toepassing van hernieuwbare energietechnologieën	X ⁹¹	X	X
Uitvoering van haalbaarheidsstudies		X	X
uitvoering van referentieprojecten ⁹²		X ⁹³	
het voeren van sensibiliserings- en communicatieacties		X ⁹⁴	X ⁹⁵
informatieverzameling en -verstrekking		X	X
organiseren van vormingsprojecten		X	X ⁹⁶
Ondersteunende activiteiten inzake energiebeleidsovereenkomsten			X
Marktintroductieprogramma's ⁹⁷	X	X	X

HH. Energie-CO₂ heffing

Op 1 augustus 1993 werd in België de energiebijdrage ingevoerd⁹⁸. Deze energieheffing werd opgelegd aan huishoudens en moest een bijkomende financieringsbron vormen voor de sociale zekerheid. Deze energieheffing wordt geheven op benzine, lichte huisbrandolie, aardgas, LPG en elektriciteit. Er werden uitzonderingen voorzien voor steenkool, diesel en sociale gas- en elektriciteitsstarieven.

Er bestaan evenwel al lang voornemens om in België en Europa een meer uitgebreide heffing op niet-hernieuwbare energiebronnen in te voeren⁹⁹. Tot dusver is die er niet gekomen, uit vrees voor de

⁸⁷ bijvoorbeeld premies voor de aankoop van hoogrendementsketels, hoogrendementsglas, isolatiematerialen, spaarlampen en huishoudelijke toestellen met een A-label, ...

⁸⁸ rationeel energiebeheer wordt in het voorontwerp gedefinieerd als het geheel van handelingen die ondernomen worden om het energiegebruik te meten, te analyseren, te verminderen en op te volgen met het oog op het bekomen van een rationeel energiegebruik, met inbegrip van het volgen van vormingsactiviteiten rond rationeel energiegebruik en het ondernemen van haalbaarheidsstudies voor de installatie van een energiezuinig product, techniek of systeem. Het is te onderscheiden van het begrip rationeel energiegebruik dat het zo efficiënt mogelijk gebruik van energie betekent.

⁸⁹ bijvoorbeeld premies voor de aankoop van meettoestellen en adviespremies voor de uitvoering van een energieaudit

⁹⁰ Bijvoorbeeld adviespremies voor het laten uitvoeren van een energieaudit, tegemoetkomingen voor het aanwerven en opleiden van een REG-coördinator binnen een onderneming, premies voor het invoeren van een energieboekhouding, ...

⁹¹ bijvoorbeeld voor de installatie van zonnepanelen, warmtepompen en zonneboilers.

⁹² Referentieprojecten vallen niet onder het toepassingsgebied van het Innovatiedecreet en de steun die toegekend wordt door het IWT. Deze steun beperkt zich immers tot steun voor het industrieel basisonderzoek en voor prototype- of ontwikkelingsactiviteiten. Dit laatste omvat ook het vervaardigen van een eerste prototype voor zover de resultaten niet rechtstreeks worden aangewend voor commerciële doeleinden. Bij een referentieproject is het echter juist de bedoeling om de resultaten te gebruiken voor de verdere commercialisering van het product. Indien de vooruitzichten voor een commercialisering te klein worden geacht, komt het project niet in aanmerking voor subsidie.

⁹³ Bedoeld voor ondernemingen als ontwikkelaar, producent of verdeler van energiezuinige producten, technieken of systemen of hernieuwbare energietechnologieën.

⁹⁴ Bijvoorbeeld een tegemoetkoming voor het voeren van communicatie- of sensibiliseringsacties bij de invoering van een nieuw label voor energiezuinige technieken (b.v. een "A"-label voor televisies) of rond een nieuwe "code of conduct" op het gebied van aandacht voor energie-efficiëntie in een bepaalde sector.

⁹⁵ Bijvoorbeeld een tegemoetkoming voor gemeenten voor het installeren van zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen of het voeren van informatiecampagnes in verband met rationeel energiegebruik met als doelgroep de inwoners van de gemeente.

⁹⁶ Bijvoorbeeld het subsidiëren van opleidingen voor architecten in verband met energiezuinige bouwtechnieken en materialen en de regelgeving inzake energieprestaties van woningen, opleidingen voor energie- of REG-coördinatoren, ...

⁹⁷ Deze hebben betrekking op energiezuinige producten, technieken en systemen of hernieuwbare energietechnologieën, waarvoor men een hogere marktintroductie wil bekomen. De programma's worden gelanceerd via een oproep, waarop belangstellenden uit de aangeduide doelgroepen kunnen intekenen, die de energiezuinige producten, technieken of systemen of hernieuwbare energietechnologieën willen installeren en die bereid zijn mee te werken aan de monitoring en kennisoverdracht aan de gebruikerssector.

⁹⁸ Wet tot instelling van een bijdrage op de energie (22.07.1993).

⁹⁹ Zie o.a. het Gewijzigd voorstel voor een richtlijn van de Raad tot invoering van een heffing op de uitstoot van kooldioxide en op energie. COM/95/172 def. en het Voorstel voor een richtlijn van de Raad tot invoering van een heffing op de uitstoot van kooldioxide en op het gebruik van energie. COM/92/226def.

concurrentiepositie van de Belgische resp. Europese bedrijven. Het nationaal klimaatplan stelt hierover verder onderzoek in het vooruitzicht¹⁰⁰.

¹⁰⁰ Met name een studie uit te voeren door het Federaal Planbureau over de economische impact van een scenario waarbij de invoering van een energietaks in België “geen schade toebrengt aan de concurrentiekracht en werkgelegenheid en waarbij rekening wordt gehouden met KMO’s”, en een studie naar de sociale gevolgen van een energiebelasting. “Daarbij zal tevens worden onderzocht in welke mate en onder welke voorwaarden sectoren die een covenant hebben afgesloten met de gewesten kunnen worden vrijgesteld van een energie-CO₂-taks die in de toekomst ingevoerd zou kunnen worden”. “Tevens zal aandacht gaan naar de link tussen de 3 flexibiliteitsmechanismen en naar de relatie van deze mechanismen tot andere instrumenten, zoals de CO₂/energieconvenant en de CO₂/energietaks. Het behouden of versterken van de competitiviteit van de bedrijven is hierbij een uitgangspunt.”

VIII. BESLUIT

II. Algemeen

Het klimaatbeidskader is omvangrijk, en dit ondanks het prille stadium waarin de ontwikkeling van dit beleid zich nog bevindt. Het beleidskader is immers nog onaf en constant in evolutie. Dit weerspiegelt zich duidelijk in zowel het Nationaal Klimaatplan als het ontwerp Vlaams Klimaatbeidsplan. Zij zijn vandaag in grote mate nog een bundeling van initiatieven die al op stapel stonden en van niet uitgevoerde acties en projecten uit eerdere plannen. Bovendien blijven de beide plannen tamelijk vaag en zullen ze jaarlijks, op basis van de opgedane ervaring en van nieuwe inzichten, worden geactualiseerd en aangepast. Hierdoor geven ze momenteel weinig richting aan het toekomstige Belgische en Vlaamse klimaatbeleid.

Dit toekomstige Belgische en Vlaamse klimaatbeleid zal vorm krijgen via de opmaak van talrijke nieuwe plannen op deelaspecten van het klimaatbeleid¹⁰¹, en via de uitwerking van nieuwe regelgeving. Dit gebeurt evenwel aan een hoog tempo, in de hand gewerkt door enerzijds de internationale agenda van de klimaatonderhandelingen en de door België aangegane verbintenissen België in dat verband¹⁰² en door anderzijds de agenda voor de liberalisering van de energiemarkten en in het bijzonder van de elektriciteitsmarkt¹⁰³.

In deze bijdrage hebben we een overzicht gegeven van de momenteel van kracht zijnde en geplande CO₂/REG-regelgeving in België en Vlaanderen. Daaruit blijkt dat deze reglementering stilaan – en terecht – een onmiskenbare impact zal hebben op nagenoeg alle facetten van het wonen, werken en verplaatsen, en goed op weg is om op zeer korte tijd tot een volwaardig en gespecialiseerd rechtsgebied uit te groeien. Aan de andere kant wordt meer en meer duidelijk dat de complexe wisselwerking tussen beleidsniveaus die het klimaatbeleid kenmerkt, samen met de snelheid waartegen het klimaatbeleid en de CO₂/REG-regelgeving tot stand komt, in de praktijk tot problemen leidt, ook op juridisch-technisch vlak. We overlopen hierna enkele daarvan, en formuleren kort enkele voorstellen om aan de vastgestelde problemen te verhelpen.

JJ. Voorspelbaarheid van het klimaatbeleid verhogen

De keuze voor de looptijd van het ontwerp Vlaams klimaatbeidsplan (2002-2005) hangt samen met de Vlaamse stabilisatie-doelstelling voor 2005. Het Nationaal Klimaatplan hanteert evenwel een planperiode tot 2012. Aangezien het Vlaams klimaatplan het Vlaamse luik gaat uitmaken van dit Nationaal klimaatplan, is het aangewezen dat ook de planperiode van het Vlaamse plan tot 2012 wordt verlengd. In elk geval is het voor de doelgroepen noodzakelijk dat zij voor een periode langer dan drie jaar weten aan welke randvoorwaarden zij zullen kunnen werken. Door de periodieke evaluaties van het plan wordt het gevaar alvast vermeden dat een plan met een langere looptijd te stringent zou worden. Aanpassingen aan gewijzigde omstandigheden en nieuwe inzichten blijven via de jaarlijkse actualisering van het plan immers mogelijk. Aan de andere kant moet ook worden vermeden dat het beleid onvoorspelbaar wordt door de jaarlijkse bijstellingen. Het moet dan ook duidelijker zijn welke delen aanpasbaar zijn en onder welke voorwaarden, en welke niet.

¹⁰¹ o.a. een reductieplan voor lachgas bij de productie van salpeterzuur en caprolactam, een klimaatactieplan landbouw, een actieplan hernieuwbare energie, een actieplan warmtekrachtkoppeling, een actieplan voor de beperking van de uitstoot van gefluoreerde broeikasgassen bij koelinstallaties, een actieplan voor rationeel energiegebruik in de tertiaire sector, enz.

¹⁰² Bij voortzetting van het huidige beleid verwacht men dat de Belgische broeikasgasemissies in 2010 13% hoger in plaats van de vereiste -7,5% zullen zijn dan in 1990. Zowel de Belgische als de Vlaamse beleidsmakers gaan ervan uit dat dit verschil niet kan worden overbrugd zonder de flexibiliteitsmechanismen van het Kyoto-protocol. Deze mechanismen zouden ongeveer de helft van de te bereiken vermindering voor zich moeten nemen. Bovendien blijkt België samen met Nederland, zonder de flexibiliteitsmechanismen, ongeveer de helft van de totale kosten van alle EU-landen te moeten dragen om de Europese Kyoto-doelstelling te realiseren. Zie hierover Bollen en Van Humbeeck (2002), o.c.

¹⁰³ Terzake geldt een strikte kalender voor de vrijmaking van gebonden afnemers van elektriciteit. Deze vrijmaking wordt echter –terecht- gekoppeld aan de voorwaarde van voldoende waarborgen op sociaal en ecologisch vlak, zodat ook het tempo voor deze laatste bepaald wordt door de kalender voor de liberalisering.

KK. Decretale regels voor het klimaatbeleidsplan opmaken

Het Vlaams klimaatbeleidsplan is, in tegenstelling tot vele andere beleidsplannen, door het gebrek aan decretale regels niet bindend voor de verschillende administraties en Vlaamse openbare instellingen. Evenmin zijn er regels voorzien omtrent de herziening van het plan (wat is wel en wat is niet actualiseerbaar? moet dit gemotiveerd gebeuren? zijn de voortgangsrapporten openbaar? wie wordt geconsulteerd over de geactualiseerde plannen? ...). Aldus bestaat het gevaar dat, gezien 'nieuwe' projecten steeds de geëigende goedkeuringsprocedures moeten doorlopen, de politieke goedkeuring van de projecten moet gebeuren door een nieuwe regering, die zich door de eerder aangegane engagementen mogelijk niet gebonden zal voelen. In dit licht lijkt het wenselijk dat er een decretale regeling wordt voorzien voor het Vlaams klimaatbeleidsplan, met bepalingen inzake inhoud, totstandkoming, periodiciteit, openbaarheid enz. De bepalingen terzake in het ontwerp van samenwerkingsakkoord tussen de federale staat en de gewesten zijn daartoe onvoldoende en onvoldoende concreet¹⁰⁴, zodat wellicht aanvullende Vlaamse regels nodig zijn.

LL. Meer aandacht voor kwaliteitszorg bij de uitbouw van het CO₂-energierecht hebben

De uitbouw van het CO₂-energierecht gebeurt zoals reeds vermeld in snel tempo. Hierdoor wordt er niet steeds voldoende tijd uitgetrokken voor een gedegen voorbereiding van deze regelgeving, waardoor discussies en problemen ontstaan bij de uitvoering ervan. Zo lijken het Vlaamse en federale niveau los van mekaar regels uit te vaardigen. Dit leidt tot een onsamenhangend beleid en een situatie van dubbele maatregelen, structuren en initiatieven op de verschillende niveaus¹⁰⁵. Niet alleen over de bevoegdheden van de gewesten en de federale overheid voor aspecten van het energiebeleid, maar ook over juridisch-technisch en inhoudelijke materies zijn door de snelle opmaak van de regelgeving zijn problemen gerezen. Dit heeft o.a. voor gevolg dat regelgeving nadien veelvuldig moet worden gewijzigd, het elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000 bijvoorbeeld reeds vijf keer¹⁰⁶.

MM. Een Vlaams kaderdecreet voor CO₂-energierecht voorbereiden

Tot op heden bestaat de decretale onderbouw van de Vlaamse CO₂-energiebevoegdheden enkel uit het decreet van 17 juli 2000 houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en het decreet van 6 juli 2001 houdende de organisatie van de aardgasmarkt. Naast de initiatieven in uitvoering van het elektriciteits- en aardgasdecreet, is er een ontwerpbesluit bij het decreet houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening in verband met de energieprestatie (EP) van gebouwen in voorbereiding, alsmede een energieprestatiedecreet. Verder heeft de Vlaamse regering een voorontwerp van CO₂-REG-decreet klaar. Hierdoor dreigt de regelgeving inzake het CO₂-energiebeleid versnipperd te worden. Dit komt de toegankelijkheid, legistische kwaliteit en inhoudelijke samenhang van de regelgeving en het beleid niet ten goede. Nu reeds worden er in het elektriciteitsdecreet en in

¹⁰⁴ Zie het ontwerp van wet en de ontwerpen van decreet houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, betreffende het opstellen, het uitvoeren en het opvolgen van een Nationaal Klimaatplan, alsook het rapporteren, in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaat-verandering en het Protocol van Kyoto.

¹⁰⁵ Voorbeelden zijn verschillende kalenders voor de vrijmaking van de elektriciteitsmarkt, parallele financieringsstructuren, verschillende definities voor kwalitatieve warmtekrachtkoppeling, verschillende systemen voor groenestroomcertificaten, dubbele bepalingen omtrent de inhoud van elektriciteitsfacturen, enz. Hierdoor dreigt in België een complexe of zelfs onwerkbaar situatie te ontstaan, waardoor op zijn beurt de vrijmaking van de elektriciteitsmarkt enkel op papier bestaat maar er in de praktijk weinig van te merken valt.

¹⁰⁶ Met name door het decreet van 22 december 2000 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2001 (B.S. 30 december 2000), het decreet van 6 juli 2001 houdende de organisatie van de gasmarkt (B.S. 3 oktober 2001), het decreet van 21 december 2001 houdende wijziging van het Elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000 wat betreft de medewerking van de gemeenten en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn aan de uitvoering van de openbardienstverplichtingen van netbeheerders en houders van een leveringsvergunning (B.S. 30 januari 2002), het decreet van 5 juli 2002 houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 2002 (B.S. 19 september 2002) en het decreet van 20 december 2002 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2003 (B.S. 31 december 2002).

het aardgasdecreet een aantal aspecten van het energiebeleid dubbel geregeld¹⁰⁷. O.a. de SERV heeft dan ook gesteld voorstander te zijn van een Vlaams kaderdecreet dat de doelstellingen en de belangrijkste structuren, processen en instrumenten van het Vlaamse energiebeleid regelt. De SERV heeft er ook op aangedrongen dat reeds bij de geplande opmaak van de nieuwe regelgeving zo veel mogelijk een codificatie en integratie gebeurt. Op die manier kan worden vermeden dat reeds na enkele jaren een grondige hervorming van het energierecht moet gebeuren met het oog op het vereenvoudigen en het vergroten van de coherentie ervan.

NN. Integratie en codificatie van de uitvoeringsreglementering doorvoeren

De uitwerking van uitvoeringsbesluiten bij het elektriciteitsdecreet was dringend noodzakelijk om verdere uitvoering te kunnen geven aan het elektriciteitsdecreet. Zonder nadere regeling van de modaliteiten kon het immers niet volledig in werking treden en belemmerde de onzekerheid over de inhoud van de nog uit te vaardigen reglementering de goede werking van een geliberaliseerde elektriciteitsmarkt. Daarom werden gefaseerd afzonderlijke uitvoeringsbesluiten uitgewerkt. De gevolgde werkwijze is begrijpelijk omdat men op die manier snel de nodige uitvoeringsbesluiten kon uitvaardigen, maar heeft een keerzijde gehad. Met name is hierdoor de uitvoeringsreglementering versnipperd over 14 verschillende besluiten¹⁰⁸, hetgeen eveneens ten koste gaat van de toegankelijkheid, legistische kwaliteit en inhoudelijke samenhang van de reglementering. Via integratie en codificatie van deze besluiten¹⁰⁹ kunnen deze problemen worden verholpen en kan ook de omvang van de reglementering wellicht gevoelig worden gereduceerd¹¹⁰.

¹⁰⁷ De bevoegdheden, taken en beheerders van de reguleringsinstantie opgericht in het elektriciteitsdecreet bijvoorbeeld worden in het voorontwerp van aardgasdecreet verruimd tot de gasmarkt. Hierdoor wordt de regelgeving die betrekking heeft op één en dezelfde Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) in twee decreten opgenomen en daardoor onnodig complex gemaakt.

¹⁰⁸ Wijzigingsbesluiten niet meegerekend. Van deze 14 uitvoeringsbesluiten zijn er momenteel tien reeds definitief en in werking getreden. Voor de overige vier is de procedure lopende. Voor een overzicht, zie www.vreg.be

¹⁰⁹ Naar het voorbeeld van de bundeling van de uitvoeringsbesluiten bij het milieuvergunningdecreet in "Vlarem", de bundeling van de uitvoeringsbesluiten bij het afvalstoffendecreet in "Vlarea", de bundeling van de uitvoeringsbesluiten bij het bodemsaneringsdecreet in "Vlarebo", enz.

¹¹⁰ Voorbeelden zijn talrijk: bundeling van definities, van openbare dienstverplichtingen, van informatieverplichtingen inzake facturen en meer algemeen van de verplichtingen van producenten, netbeheerders en houders van een leveringsvergunning, van de taken van de reguleringsinstantie, enz.